

фото О. Кутлякметова

ЧАС УКРАЇНИ, З ВЕРХОВИН ГРЯДИ!

Час України,
З верховин гряди!
Час України —
Світло й холоди,
І радощі,
І прикраси...
Яса
У новорічній небі не згаса.
Ти чуєш, серце?
Зорями Різдва,
Жага відроджень
Душу розрива.
І, хоч узаявся кригою Дніпро,

Та віряться в твоє живе тепло.
Любові келих —
Іскрами кристаль.
Замерзле Слово, —
На устах відтань!
Переступи той остраху поріг,
Що тінню на єство болоче
ліг.
Час України,
Будь благословен,
Гряди до нас добром,

ЗЕРНО

Вітаю вас, дорогі читачі
"Слова Просвіти"!

Ця наша зустріч — остання в 2002 році. З тижня в тиждень верстався нелегкий рік-паліндром, шокуючи нас небувалими катастрофами, економічними турбулентностями, що стрясли наш спільний літак. З тижня в тиждень версталась й наша газета, тематика якої, здебільшого, надиктовувалася вашими листами, побажаннями, вашою хвалою і докорами. Отож, летіли ми до фінішу року не відкривало: друге наше крило — це ви, дорогі читачі.

За цей рік, що минає, ви дізналися, які ми, чим живемо, як мислимо. Не залишилися й ми у незнанні та невідомості: щодня на мій стіл лягали ваші білі конверти, щодня я вчитувалася у ваші слова, вдивлялася в різноманітні почерки й адреси, запам'ятовувала імена тих, хто звертався до редакції і вдруге, і втретє. Іноді ви сперечалися зі мною і моїми колегами, а ми раділи, бо бачили вашу небайдужість; ваші слова завжди були перейняті болями,

пристрастями, радістю, вигравали всіма кольорами любові до України, до її мови, до "Просвіти" і до нашої газети. А отже, й до нас. Щира подяка й доземний уклін вам за це, дорогі Читачі!

Сьогоднішнє число газети, наче казкове вогнище братів-місяців із улюбленої казки дитинства, збирає нас у коло для чудового передсвяткового дійства. Передаючи найщиріше братнє слово із вуст у вуста, хочеться вірити, що коли його промовлять найстарший і наймолодший, воно, врешті, стане квіткою. Саме тією, яку ми, працівники редакції, подумки посилаємо всім, хто був із нами і залишається з нами; хай те уявне слово-квітка, залишиться на згадку й тим читачам, котрі з якихось причин нас покидають, обравши собі інші українські газети. Ми любимо вас, наші читачі, і робимо все можливе, аби кожен ваш лист, кожне звертання до нас знайшли своє місце в газеті. Саме тому це, останнє в 2002 році число тижневика, майже повністю складається з ваших листів. Саме тому й наступний, новорічний наш випуск

ЗІ ЩОДЕННИКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

теж розпочинатиметься вашими листами. Адже засівальне зерно з новолітніми віншуваннями беруть із засків минулого врожаю...

Яке воно, наше зерно новоліття? Хочеться, аби було в ньому достатньо доброї сили, вроди, любові, аби зійшло й заволоділо рясно, як наше рідне українське слово. Слово-квітка, слово-зерно, слово-молитва — це і є наше новорічне віншування вам, дорогі читачі "Слова Просвіти".

Ми працюємо для вас, пишемо про вас і бажаємо вам всього того, про що просимо Бога у своїх молитвах.

Сьогодні мою колонку могли б підписати всі, хто працює в редакції. Отож від імені колективу газети людей, про людей і для людей, — з Новим роком, добра та щастя!

Любов ГОЛОТА,
головний редактор
"Слова Просвіти"

Сьогодні в номері:

Роман
ЧАЙКА
в ефірі

стор. 7

Автор
геніального
"Щедрика"

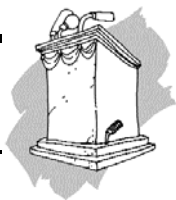
стор. 12

Хор
Аркаса
віншує Київ

стор. 14

Ельзара,
Рука
Всесвіту

стор. 15

ПІДСУМКИ-2002

У країні збільшилася кількість песимістів — здається, таким є один з головних підсумків 2002 року. Один мій знайомий, будучи досить скептично налаштованим до можливостей вітчизняних націонал-демократів, події 17 грудня в парламенті, проте, сприйняв як особисту трагедію. “Не хочеться після такої вакханалії ницості у цій країні жити”, — так прокоментував він черговий “оксамитовий” переворот у парламенті, в результаті якого “більшовики” взяли до своїх рук і Нацбанк, і парламентські комітети.

Однак — яким же наївним потрібно бути, щоб досі плекати якісь ілюзії про торжество закону чи правди у цій країні. Втім, дехто з нас ще й досі надіється, що коли, нарешті, вдасться покінчити зі злом, матеріалізованим в одній особі (Кучма, чи Медведчук, чи ще хтось), то ми заживемо щасливо і вільно. Або — ось нарешті наш посткомуністичний гібрид якимось дивом покине задвірки Європи і обере європейський шлях розвитку, зробіть ще один крок у бік, протилежний Радянській Україні — і все довкола почне змінюватися на краще. Або — ось стане президентом Ющенко — і Україна враз зміниться, життя поліпшиться.

Прозріння приходить не враз, а поступово. І слава Богу, що це нарешті відбувається. Поки не усвідомимо глибини тієї ями, в якій знаходимося, ми не зможемо навіть почати з неї вибиратися. А дна, здається, ще не видно.

Нахабство і цинізм тих, хто нині в Україні святкує перемоги одну за одною, вражають. Складається враження, що для цих сил не існує взагалі ніяких бар’єрів — ні моральних, ні політичних — на шляху до заповітної мрії — перетворення всієї України в територію, в зону, на якій лише вони матимуть право бути владою і бути багатими. Для населення, плебсу чи, їхнім лексиконом послугуючись — бидла — уготовано роль німих і глухих статистів, роль чорноробів. Буквально на наших очах, упродовж останнього, втраченого для України десятиліття, а надто останніх років, вони з наполегливістю, вартою кращого застосування, послідовно і неухильно реалізують свої наміри і плани, і дії ці найточніші можуть бути визначені як державне мародерство. Звичайно, подібні процеси відбуваються не лише в Україні, влада — річ надзвичайно солодка, і скрізь знаходяться люди, котрі готові задля її отримання дертися нагору буквально по трупах. Методи, використовувані при цьому, дуже часто є надзвичайно сумнівними з погляду моралі, права, справедливості, честі тощо. Так уже прийнято в цьому світі, де панує насильство і в якому недосконала за своєю природою людина, отримавши владу, поводить подібно до немовляти, котре бавиться з гострим лезом... Однак для нас особливо тривожним є те, що ці меткі мерзотники зі скляними очима і звичками дрібних шулерів є абсолютно чужими для нашої землі, вони органічно аж ніяк не є плоть у плоть українського народу. Вони — чужаки, окупанти, новітні колонізатори, котрі, скориставшись моментом, вилізли цьому самому народові, образно кажучи, на голову, звівши ноги, а руками показуючи напрям, у якому тому необхідно рухатись. При цьому вони не перестають цмулити з ресурсів окупованої ними країни все, що тільки можна. Рахунок давно йде на мільярди, і марно надіятися, що коли-небудь вони наїдяться... Було би, можливо, легше, якби мерзотники були своїми, однак, як не дивно, Господь чомусь від цього Україну оберігає, переважна більшість теперішніх “переможців життя” — чужаки-перевертні, і лише незначна частина їх — малороси-безбаченки.

Хтось може назвати такі міркування песимістичними. Однак краще передати куті меду з песимізмом, ніж, подібно до навченої папури, весь час повторювати, що “не все так погано у нашому домі”... До того ж, чи це песимізм, скоріше — гірке називання речей своїми іменами.

Історію України не можна читати без брому — сказав колись один український письменник-політик, який, у свою чергу, теж доклав зусиль до цього ж таки “бром”. Однак історія не закінчилася. Вона триває і сьогодні, на наших очах, і ми всі тією чи іншою мірою є її творцями й учасниками. І якщо прочитати цю історію не з позиції патріота, для якого Ук-

фото В. Орлова

ВОЛЯ ДО СВОБОДИ

НЕСВЯТКОВІ РЕФЛЕКСІ НАПРИКІНЦІ РОКУ

раїна — понад усе, а з позиції відстороненого споглядача, холодного і чесного дослідника, притлумивши свої синівські почуття, то саме в історії, в історичному минулому можна відшукати коріння і причини переважної більшості проблем, які нас мучать сьогодні. І чи теперішнє наше незугарне становище не є результатом нашої малодушності, нашої зневіри, байдужості, захланності, хуторянства у віддаленому, і не зовсім, минулому? Так, були герої, і була боротьба, і була кров свята пролита — за рідну землю. Однак — чому ж “народе без пуття, без честі, без поваги”? Чому ж — “проклятий краю, вітчизно боягузів і убивць”? Чому — “Темна наша батьківщина... і ніяк не найде веселого шляху”?.. Чому у знакові, виняткові моменти нашої історії нам не вистачало державної мудрості, сили духу, бажання свободи? Чому Богдан зупинився на півдорозі? Чому не був підтриманий ні тодішньою елітою — козацькою старшиною, ні суспільством у “момент істини” гетьман Мазепа? Чому виявилися заслабкими і спілими для випробування проводирі нації в 1918-му?.. Таких “чому” багато, однак відповідей на них немає.

Можливо, це про нас сказано: спершу треба бути поганим громадянином, щоб потім стати хорошим рабом? Давайте будемо чесними перед самими собою і приміряємо кожен стосовно себе слова, сказані людиною зовсім іншої нації, але ніби про нас: “Можна мати все: їжу, одяг, дах над головою... Але все це не має ніякої цінності без свободи, без гордості, без незалежності”. Можливо, саме в цьому — першопричина наших поневірянь в історичному минулому і наших негараздів у актуальному сьогоденні?

Схоже, ми досі живемо в полоні якихось ілюзій, успадкованих суспільством ще від радянських часів, коли тодішній режим день і ніч утовкмачував громадянам байки про переваги найкращої в світі країни. Тепер ми принаймні знаємо, що це була груба, неокончена і цинічна брехня від початку до кінця. Знаємо на рівні свідомості. Але в підсвідомості залишилися рудименти й атавізми якихось неіснуючих, але апіорі переваг стосовно інших націй і держав, і ці ілюзії якимось дивним чином, поєднавшись у нашої свідомості з новітнім шароварництвом, породили небаченого двоноголого звіра-мутанта: з одного боку — хуторянський україноцентризм, позбавлений тверезості думки, з іншого — упосліджене хохляцтво, для яко-

фото В. Артюшенка

го “шмат гнилої ковбаси” дорожчий від ковтки свободи і якому байдуже, “на каком языке разговаривать” — аби кишку натовкти...

Знову ж таки, давайте будемо чесними і реалістично подивимося на самих себе. Нам ще далеко до побудови громадянського суспільства. Нам ще дуже далеко до категорії сильною, впливової європейської держави. Ми — дуже бідна, надзвичайно корумпована країна, яка щодалі більше підпадає під вплив агресивної Росії; країна, з якою не рахуються сильні світу цього, яка досі не може знайти свого місця в сучасному жорсткому світі і яка навіть не робить спроб знайти його. Наша еліта — у кращому випадку лише формується, а інтелігенція харчується об’їдками з хазяйського столу, за яким сидять чужі нувориші й вихватні — ці продукти непевних, гнилих і підлих часів. Народ, який міг обрати президентом нинішнього “гаранта”, є чимось схожим на свого обранця. Народ, який дозволив сісти собі на голову зайдам-зłodіям, певно, не досяг належного державного рівня. “Які ви — такі й над вами”, — сказано в Корані, але це — і про нас.

Хоч як це не гірко звучить, але ми, на жаль, заслужили на те життя, яке маємо.

Звичайно, є на планеті бездержавні народи — ті ж провансальці, приміром, які ніколи, здається, і не прагнули бути нацією. Однак — віхи в цьому мало. Ми — не провансальці, і навіть не Гондурас. У нас є тисячолітня історія, є глибинна культура, традиції, ми посідаємо надзвичайно важливе геостратегічне місце на материкові.

У нас немає — поки що — волі до свободи.

Михайло СИДОРЖЕВСЬКИЙ

ЧИТАЦЬКА ДУМКА

КОГО ЗАХИЩАЄ ЛІДЕР ПРОФСПІЛКИ?

6 грудня над Україною пронісся небувалий політичний тайфун, епіцентром якого стала зрадлива заява голови профспілки п. Стояна. Чи було це несподіванкою? Для мене особисто — ні! Пан Голова давно зрозумів, що верхи все зроблять, щоб профспілками керувала привладна особа. Перед профбосом повстала дилема: або Україна і її обкрадений народ, або власна персона. Мозок йому підказував, що шлях порятунку України довгий і тернистий, а врятувати свою шкуру в даний час дуже важко. “Б” в парламенті — варто було зробити цю тактику, а не ініціювати свій шлюб з привладною владою, як це зробив профбос. Зок страшенного веденого перед тим, як стати головою профспілки. Наша Україна — країна, в якій немає нічого, крім бідності і злочинності у нього, що розштовхує до абсолютної несправедливості, що обумовлює закон, вистачило б і голосів опозиції. Головне, щоб ті закони були справді в інтересах людей. Хай би більшість спробувала не проголосувати! Особливо, коли закони надрукувати в пресі. Обговорити їх серед робітників фабрик і заводів, в інститутах і селах. Та ще й на час голосування до Чорної Ради привести 100—200 тисяч людей. Так що таке виправдання Стояна — брехливе, як і вся його зрадлива поведінка.

Привидімося, до яких таких “захисників” народу прихилився Стоян? Хіба профбос не розуміє, що те ганебне місце в світі, котре посідає Україна, — це справа рук і розуму нинішньої влади? Народ доведений до злиднів і відчаю. Життєвий рівень найнижчий у світі. Лікування для простих людей недоступне. З країни виїхало майже 300 докторів і 600 кандидатів наук. Стояну як нікому відомо, чого варті путівки в санаторії і будинки відпочинку. Адже 75% населення — за межею бідності. Більшість міст у зимовий період опалюється нерегулярно. Культура і мистецтво в загоні. На екранах TV показують таких самих “розумних” братанів, як і наша влада. Міста наші перенаселені бомжами і безпритульними дітьми. Ми живемо ніби після величезної катастрофи. У країні процвітає бандитизм, злочинство, наркоманія, пияцтво. І на цьому тлі суцільних злиднів, як гриби після дощу — ростуть корупція, державний рекет, шалене збагачення привладних олігархів. У той час, коли народ з останніх сил бореться за виживання.

Оця клановість призвела до того, що великий національний потенціал усувається від участі у державницькому мисленні. Опозицію, котра перемогла на виборах і фактично перемогла “більшість”, — загнали в глухий кут. Вдають, ніби не існує тих мільйонів людей, що голосували за опозицію. Нагадують про своїх опонентів тільки тоді, як той чи інший зрадник тікає з опозиції. Та вже так радіють та вихваляють їдуду — ніби він здійснив не зраду, а найбільшу чесноту. Хоч і самі знають, що зрада — завжди зрада, завжди підлість, за котру все ж доведеться платити. Кара має бути відповідною до содіяного.

Візьміть нашу сусідку — Польщу. У них бюджет за сумою такий самий, як в Україні, тільки наш у гривнях, а в них у доларах, а, отже, у них бюджет у 5 — 6 разів більший, ніж у нас. То що, Польща багатша за нас, чи в них люди більш працюючі? Та ні! Просто в них більш національно-патріотична влада, котра думає про власний народ. А ви, пане Стоян, ще й виправдовуєтесь, що ніби опозиція не давала вам працювати. Ви ж добре знаєте, що розумний і чесний шукає шляхи виконання завдання, а зрадники шукають причину, як викрутитись. Хіба ж не профспілки завжди повинні бути в опозиції до влади? Тільки для цього голова профспілки повинен бути чесною і сміливою людиною.

Павло ЗБРОЖКО,
Одеська обл.

3 НОВИМ РОКОМ, 3 НОВОЮ ФРАКЦІЄЮ

Перефразовуючи класика: рідко яка фракція парламенту збереже непорушність своїх лав бодай до середини каденції. 2002-й у цьому не став винятком — депутатські міграції з опозиції в більшість мали різні причини і однаковий результат — у більшості прибуло багнетів, опозиція гнівно виголошувала анафему перекинчикам. Останніх ніхто й не думав позбавляти депутат-

Хоч би тому, що безславні походи з одного боку барикади на інший не караються чимось серйознішим, ніж моральний осуд — немає законодавчого механізму. Спроби впровадити його були, але далі цього справа не рухалася. Щоправда, в "Нашій Україні" ще під час формування виборчого списку майбутні депутати письмово обіцяли скласти повноваження парламентаріїв, якщо раптом піддадуться спокусі залишити рідну фракцію. Але на те він і папір, щоб усе стерпів.

Від початку роботи сесії Верховної Ради IV скликання "НУ" позбулася 17 депутатів, чимало потім вигулькнули в "Регіонах України". Менші втрати в БЮТ — 5, КПУ — 4, СПУ — 2. Хтось сам пішов, когось прогнали з фракції за "не таке" голосування — як експерт Генпрокурора Потебенка чи колишніх "нашоукраїнців", що допомогли обрати спікером В. Литвина.

Лєвова частка "мігрантів" — бізнесмени, на яких найлегше натиснути — погрозами, несподіваними візитами податкової інспекції, порушеними кримінальними справами тощо. Ті, хто були фінансовими донорами під час виборчої кампанії, сьогодні перетворюються на камінь на шиї лідера фракції. Врешті, під час формування списку, надто першої п'ятірки, враховували не лише грошовий потенціал тогочасних кандидатів.

Олег Рибачук, "НУ": — Логі-

ка тоді була очевидною — "Нашу Україну" завжди намагаються загнати на захід і відповідно представити. Наші опоненти розраховували, що перша десятка буде яскраво вираженою правницею, з чим тоді вони, мовляв, пойдуть в східні регіони, Крим? Саме тому другий номер списку О. Стоян (який за декілька тижнів до кінця року пішов з фракції одразу ж після публічних запевнень у своїй вірності "НУ" — *Ред.*) був вибраний як представник лівоцентристської сили. Але у Верховній Раді створено таку систему моральних цінностей, коли зраджувати — нормально. Нема жодної відповідальності.

У "Нашій Україні" не приховують, що сподіваються свіжих "вихідців" і в Новому році.

Микола Томенко: — Я вважаю, що треба бути принциповим завжди і не схвалюю рішення про вихід з фракції навіть за умов тиску на родину чи сферу діяльності — відомо, що з друзями чи сім'єю кожного опозиційного депутата відповідно "працюють". Ні для кого не є таємницею, що опозиційні фракції і надалі позбуватимуться своїх членів, процес продовжуватиметься. Хоч влада повинна розуміти — такий спосіб роботи з політиками може закінчитися революцією. Тим часом у 2003-му "Наша Україна" більшу увагу звертатиме на роботу не в парламенті, а в регіонах — саме там здійснюватиметься політика.

Разом з тим монолітність

Фото О. Ващенко

Битва біля трибуни

більшості нарешті теж похитнулася — створюється нова фракція, яку очолить І. Плющ. Те, що нове утворення може мати й банально корисливе походження, непрямо підтвердив **Олександр Волков ("Демсоюз")**: — Багато депутатів, коли розподілялися портфелі, залишилися невдоволеними, в тому числі і керівництвом фракції. З ними ніхто не порадився. Вони підходили до мене і нарікали на це. Ці люди в жодному разі не вийдуть з більшості, але вони хочуть відокремитися од тих фракцій, які до їхньої думки не прислухалися. Я думаю, що поки ці люди не отримають якоїсь своєї квоти стосовно керівних посад, вони не братимуть участі в голосуванні.

Голосування у Верховній Раді наприкінці року потішило публіку бійками біля трибуни і жвавим обговоренням в кулуарах про те,

хто кому як зацідив. Але в коридорах влади можна почути і про рейтинг "компенсацій" депутат-зрадникам:

1. На першу позицію інформатори з парламентських кулуарів ставлять обіцянку відповідних органів дати спокій бізнесу або не відкривати (чи закрити вже існуючу) кримінальну справу. На цій же позиції — гарантії не оприлюднювати компромат.

2. Гроші — ставки від 10000 умовних одиниць.

3. Хороша керівна посада — наприклад, якимсь відповідальним чиновником у президентській Адміністрації.

4. Пільги для бізнесу.

5. Квартира в Києві.

6. Інше.

У Новий рік з новою фракцією?..

• Людмила ПУСТЕЛЬНИК

НАТО

Закінчення.

Початок у ч. 49 2002 р.

БОРІТЬБА З ТЕРОРИЗМОМ: БОРІТЕСЯ — ПОБОРЕТЕ

Після 11 вересня 2001-го альянс переглянув методи боротьби з міжнародним тероризмом. Журналісти це відчують: варто було мені навести фотооб'єкти на фасад Європейського штабу Верховного командування НАТО, як поручні з-під землі вирис офіцер: "Віддайте камеру, вашу плівку буде знищено. Зйомки заборонено, якщо вас не супроводжує представник НАТО".

На щастя, обійшлося без каральних санкцій — для першого разу пробачили.

Якщо серйозно, то після атаки терористів у Нью-Йорку, серед інших заходів, сили НАТО було розміщено для патрулювання вздовж берегів Середземного моря. Створюються сили швидкого реагування, але рішення стосовно їх дислокації в Європі ще не прийнято.

— Швидше за все, їх буде розміщено на території країн-союзників, — повідомила речник Бурсу Сан.

— Який механізм визначення країни-терориста?

— Досить думки одного союзника, щоб розпочати дискусію з цього приводу.

— Сьогодні чимало говориться про те, що ЦРУ свого часу доклало зусиль до підготовки терористів. Рада альянсу хоч раз вказала США

на це?

— ЦРУ не належить до органів НАТО.

— Гаразд. Усе ж таки — яка позиція альянсу стосовно Ічкерії? Чеченців вважають терористами чи поділяють їхнє прагнення до незалежності?

— Чечня — частина Російської Федерації. Там багато проблем,

він дуже нагадує яскраве зразково-показове гуртожитське студ-містечко в Україні. Однакові триповерхові будиночки, на території штабу є 6000 домівок для персоналу, бельгійська і французька школи, крамниці, лікарні. Увесь казенний рай було споруджено в містечку Монс поблизу Брюсселя у 1967-му — коли військовий штаб перенесли з Парижа після того, як Франція відмовилася од своєї присутності в альянсі на командному рівні. І тоді, і тепер бюджет НАТО, як було зазначено, намагаються використовувати ефективно (у 2000-му він становив 751,5 мільйона доларів США). Тим часом у Європейському штабі Верховного командування розповіли таке:

альянс не погоджується з тим, як Росія їх вирішує. Але чеченці, безумовно, поведуться як терористи. Саме з їхньої вини загинуло так багато заручників у Москві.

Офіційна точка зору держави на подію, схоже на те, у НАТО сприймається як найбільш варті уваги.

НА ЩО АЛЯНС ТРАТИТЬ ГРОШІ?

— Головне — витратити не більше коштів, а краще, — переконали українських журналістів у військовому штабі альянсу. Зовні

кращим під час випробувань виявився "Леопард", але купили... "Челенджер".

— НАТО не має уніфікованої збройної системи, — коментують речники альянсу.

Так само він не володіє власним ядерним арсеналом. Половина його технічних потужностей належить США, половина — європейським силам НАТО. Чималу частку тих потужностей зараз зосереджено на Балканах. Навіщо наращувати збройний потенціал сьогодні?

— У разі необхідності впродовж 2 — 3 днів альянс може розпочати військові дії із залученням 15000 — 21000 вояків. Ми не говоримо про війну, і сьогодні НАТО не має конкретного супротивника (раніше таким був Радянський Союз), але як-то доводиться битися з поганими хлопцями, нікому не потрібні заїві жертви. Тому зараз одне з першочергових завдань — розвиток повітряної зброї.

Бюджет НАТО витрачається на покриття цивільних потреб і власне військових. Останні, звичайно, більші. Тим не менш — саме політики, а не військові, визначають у кінцевому рахунку застосування витрат альянсу. Його уповноважені у спілкуванні з пресою постійно наголошують: армії членів НАТО мають перебувати під цивільним контролем. Про що в українській армії наразі можна тільки мріяти.

Людмила ПУСТЕЛЬНИК
Брюссель-Київ

ЧЕТВІРКА: «ТИ ЗА ЧИ ПРОТИ УКРАЇНИ?»

Опозиційна трійка офіційно стала четвіркою: Віктор Ющенко, Юлія Тимошенко, Олександр Мороз та Петро Симоненко підписали спільне звернення до народу України і оголосили про консолідацію зусиль наприкінці минулого тижня.

Лідери опозиції наголосили: "Коли державності України загрожує реальна небезпека, є лише один чіткий критерій ідентичності — ти за чи проти України?"

Віктор Ющенко: — 17 грудня — це день погрому українського парламентаризму. Відбулася одна з найцінніших спроб ревізії результатів виборів. До цієї дати парламент залишався острівцем демократії, те, що сталося потім, не піддається жодній правовій оцінці. Повернення демократії у стіни Верховної Ради можливе лише за умови повернення статус-кво у питаннях, що були винесені на голосування до 10-ої години ранку 17 грудня. Ми сподіваємося, що політичні переслідування у Верховній Раді нарешті припиняться і рішення 17 грудня будуть анульовані. Для того, щоб розблокувати роботу парламенту, сформовано пакет політичних домовленостей.

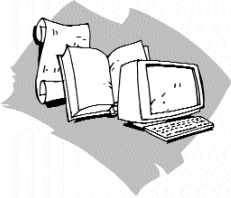
Юлія Тимошенко: — Команду, яка зараз перебуває при владі, неможливо перелаштувати на іншу стратегію жодними компромісами. Їй можна протиставити лише чітку діяльність демократичних сил. Наша коаліція тепер буде більш міцною, а якіми будуть наші дії, залежатиме від того, наскільки парламентська більшість зрозуміє: Верховна Рада має стати над Президентом, його адміністрацією і всіма проблемами, які стично створюються у ній. Але якщо вони наполягатимуть на легітимності кримінальних рішень 17 грудня, ми обіцяємо серйозну позапарламентську діяльність в країні.

Петро Симоненко: — Ми пропонували більшості: покажіть усім Верховній Раді бюлетені, протоколи голосувань, списки — щоб ми побачили, що все відбувалося законно. У відповідь почули, що таких документів немає. Володимир Засць з лічильної комісії взагалі сказав, що "бюлетені вкрали". Верховна Рада перетворилася в епіцентр політичної кризи. Не хочу ображати своїх колег з більшості, але вони справляють враження зомбованих. Цілком можливо, що ми будемо звертатися до народу України з закликком захистити демократію на вулиці.

Юлія Тимошенко: — Під час наради керівників фракцій у спікера Литвина майже всі заявили, що готові до переговорів, щоб відновити роботу парламенту. Лише лідер соціал-демократів об'єднаних Л. Кравчук сказав, що всі питання мають вирішуватися таким же голосуванням, яке було 17 грудня. Тобто так: депутати ховаються по кутках і туалетах і голосують.

Віктор Ющенко: — Народ обирає владу, а не влада обирає владу. У нас же сталося так, що політичний аутсайдер на виборах — СДПУ(о) — сьогодні має максимум влади. Кожен другий глава облдержадміністрації — соціал-демократ, 7 міністрів в уряді — есдеки. У Львівській обласній раді після виборів було двоє депутатів-есдеків, через вісім місяців цифра зросла до 23. Попри те, що львів'яни зовсім не полюбляють соціал-демократичну ідею.

Ми у черговий раз подали ідею про досягнення компромісу. Хоч у мене зараз дуже слабка

СЛУХАЙ УКРАЇНСЬКЕ

фото О. Кулашметова

Програмний директор РОМАН ЧАЙКА — людина творча. Віднедавна він став творцем суто журналістського продукту, тобто, саме програмним директором та ведучим політичних новин ФМ-станції «Ніка». Можна подумати, що змінив професію, бо його ім'я було і на сьогодні є культовим, як і гурт «Мертвий півень», лідером якого Роман став дуже давно. Навіть жарт, який гуляв у середовищі музикантів та фанів, пригадується: «Найкращий півень — мертвий». Гурт довгий час був окрасою львівського духовного середовища і родзинкою на фестивалях як в Україні, так і у світі. Востаннє «Мертвий півень», після столичного гастролування по нічних клубах та сплеску інтересу до нього в середовищі київських гуляк, порадував фестиваль «Рок-екзистенція». Учасниками нового проекту є легендарні Віктор Морозов та Михайло Барбара. Легендарний, без перебільшення, Віктор не лише як один з учасників мертвопівнівського проекту «Афродизіяки», а, передусім, як автор і перекладач багатьох популярних книг, і «Гаррі Поттера» зокрема. Ті, кому до вподоби чи навпаки переклад бестселера світового рівня — знайте, що її переклав та перекладатиме Морозов. Але мова про іншого та про інше.

Роман Чайка з весни 2002-го очолив радіостанцію «НІКА- FM» у статусі програмного директора. Цю роботу він поєднує з роллю ведучого політичних новин, що наводить на роздуми стосовно розмаїття творчих обдарувань і таланту. У більшості громадян особа популярного рокера, як правило, асоціюється з довговолосими молодиками, що ревує дурними голосами гримучі мелодії на якісь слова... Але всі висновки мають часткову похибку. Саме цю частку склали львівські хлопці, що назвали себе «Мертвим пів-

РОЗЛУЧЕНА З «ДОВІРОЮ» «НІКА-FM» ПРОТИ «ЕФЕМБЕСПРЕДЕЛА»

нем», текстова канва репертуару яких вразала і приваблювала небанальністю. Вони то з'являлись на обріях українського року, то зникали надовго. Але, як з'ясувалось, часу не марнували, а професійно опановували не лише музичні простори, а й журналістику. Обмандрувавши світ, особисто Роман зупинився на радіожурналістиці, вимірявши радіостанцію європейського рівня та українську за духом та змістом. Так і сталося. Його долею стала «Ніка-ФМ», але зовсім не та, що «одружувалась» та розлучалася з «Довірою».

— То яка ж ваша? — Запитала я при нагоді. — Чим вона відрізняється від тієї та інших? Можливо, відмінністю од того формату, який кісткою в горлі застряг українським артистам?

— Розумієте, форматом в Україні називається метод музичної та інформаційної цензури на ефемах. Тобто — це такий собі невидимий інструмент чи варіант контролю над цим простором. Ми трактуємо цей термін в первинному його значенні як радіостанція, що наближена до формату хадбієйсі. Модне таке американське слово Хад едалт контемпорі, тобто це є дорослі слухачі, на яких ми орієнтуємось, в тому числі і гаряча сучасна музика. І ми, на відміну від інших радіостанцій, цього дотримуємось. Більшість же радіостанцій прикривається словом «формат», створюючи шаблонний продукт і використовуючи діджеїв, що нагадують операторів доїльного цеху. Наша робота будується на основі великої кількості авторських програм, що складаються в програмну сітку. Відповідно до цього наша програма, коли друкється, то читається як окрема програмна сітка. Тобто, людина, яка цікавиться джазом, знаходить легко джазові передачі, рокові, рокобільні, саундтрекові і т. д. Ми маємо сітку програм, які далеко відштовхуються навіть від звичного хадбієйсі формату. Тобто наша станція має своє обличчя і як музична радіостанція. Для нас це дуже важливо, бо у нас є самостійна служба новин, яка побудована за принципом не розказувати регіонам, «як в Києві жить хорошо», а в кожному регіоні працюють свої власні кореспонденти, які щогодини передають з регіонів гарячі новини. І це створює об'єктивну картину всього, що діється по всій Україні. Там у нас працюють професіонали, що дає змогу без особливої обробки давати гарячі новини в ефір. До такої роботи ми готувалися років десять, бо я працював до цього на інших радіостанціях і знаю досить багато хороших радіожурналістів, яких зараз маю змогу залучити до роботи у нас. Ще й той факт, що до мого приходу на цю радіостанцію тут працювали люди, які створили досить міцний і професійний фундамент для

роботи. Я прийшов, побачив і вирішив, що це той рівень, який може задовольнити мої задуми щодо створення конкурентоспроможної української радіостанції. Чому про це говорю з акцентом на українській, бо факт, що на сьогодні ми є єдиною українською ефемстанцією. Ми робимо стовідсотково власний інформаційний продукт і даємо більш ніж тридцять відсотків української музики, також форматіваної. Тобто в наш формат, згідно з ліцензією, за яку проголосувала одностайно Національна рада, не входять співаки на зразок народного депутата Михайла Поплавського, тобто не входить такого ґатунку музичний продукт, який ми вважаємо непрофесійним. З іншого боку, ми єдина радіостанція, що забезпечує процес висвітлення музичного життя незалежно від стилю — від класики до альтернативи та експериментальної музики.

— Але все ж Роман Чайка — це один із фронтменів групи «Мертвий півень», а посада програмного директора — це дуже відповідальна і серйозна робота навіть не просто журналіста, а людини, яка спроможна комплексно мислити. Маєте апіорі якусь професійну підготовку?

— По-перше, я працюю на радіо з дев'яносто третього року, по-друге, у свій час у 1994 — 95-му роках мав нагоду вчитися за програмою Амарк-Ю, це об'єднана організація незалежних телерадіомовників Європи зі штабквартирою в Лондоні. Це були досить цікаві курси навчання, які я пройшов на базі радіостанції Німеччини. Тобто я маю практичну журналістську освіту з питань організації самої радіороботи. І ще робота у Львові на радіостанції «Люкс» дала мені змогу зсередити роздивитися роботу на радіо. У нас і на сьогодні це немає «ефемівських» вузів і тому навчання за кордоном і практична діяльність — це освіта сучасного ефемрадіожурналіста і організатора.

Моя музична діяльність допомагає мені, передусім, у зв'язках з продюсерами музикантів, і тому ми отримуємо музику не за рознарядкою, як це робиться, а свіжу і нову.

Крім того я ще маю авторські аналітичні програми. Це — програми політичного змісту. І тут слід згадати історію. Саме з квітня 2002-го року наша програма стала такою, як вона є — з незалежним статусом. А це варто згадати, бо дехто ще пам'ятає, що колись у рамках кінофестивалю «Молодість» була кумедна акція, присвячена одруженню «Ніки» з «Довірою». Так от, саме з першого квітня ми є незалежною і самостійною одиницею чи «Нікою». І з того ж часу існує сама по собі «Довіра», тобто радіоефемстанція, яка чомусь і досі проводить рекламні акції з логотипом «Ніка». Не хочу коментувати цей факт, нехай він залишиться на їхній совісті. Скажу тільки, що

ІНТЕРНЕТ-ОГЛЯД

ВІТЧИЗНЯНІ ЕЛЕКТРОННІ

Закінчення.
Початок у ч. 48, 50

Серед сучасних досліджень, представлених на сайті, слід відзначити такі: «Історія української літератури» Михайла Грушевського, «Літопис найважливіших подій культурного життя в Україні (X — середина XVII ст.)» (О. М. Дзюба, Г. І. Павленко), «Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов» Григорія Півторака. Представлено пам'ятку політичної думки Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?». Приємно додати, що на сайті розміщені посилання на нашу газету та сайт «Українське життя в Севастополі», який теж має бібліотеку <http://ukrlife.org/main/library.html>.

Вважаю, що словесний матеріал, представлений у розділах бібліотеки «Мудрість», «За Україну!», «Поезія», «Література», «Драми», «Наука», «Історія», є загальнонаціональною цінністю і що будь-яке його поширення є справою необхідною.

Особливо цінними є — та й статистика переглядів про це свідчить — твори Романа Ковалю «Філософія українства», Віталія Карпенка «Антиукраїнські тенденції в українській державі», Євгена Сверстюка «На святі надій», Віктора Луцюка «Розум, Еволюція, Безсмертя». Вирішення проблеми гібелі цивілізації, почесного члена севастопольської «Просвіти» Ігоря Лосіва «Явище бандерофобії в російській свідомості». Тільки-но розміщена «Кубанська Україна» Р. Польового. Цікавим є те, що великий словожанін Григорій Сковорода в Севастополі поданий творами «Афоризми», «Байки харківські», про що харків'яни можуть тільки мріяти — це мільйонне українське місто науковців має лише один (!) україномовний сайт, присвячений правозахисту.

Гідно представлено творчість севастопольських українців — зокрема, романом «Кремінний томагавк» і поемою «Мазепа» Дмитра Вітюка та віршами зі збірки севастопольських поетів «Севастопольські проліски», історичними та краєзнавчими дослідженнями Валька Кравченка з бібліотеки часопису «Дзвін Севастополя».

Любителі поезії можуть, крім іншого, познайомитися з творчістю кримського поета Данила Кононенка, поезією Петра Вольвача, Павла Вольвача.

Закінчуючи цей невеличкий огляд рідномовних ресурсів, хочу сказати, що причаститися рідною мовою можна ще в багатьох не згаданих тут електронних бібліотеках української частини Інтернету. Просто треба шукати і знаходити.

Микола ВЛАДЗИМІРСЬКИЙ,
засновник сайту в Інтернеті
«Українське життя
Севастополя»

• <http://ukrlife.org>
<http://svitlytsia.crimea.ua/>
(«Кримська світлиця»).

ТЕЛЕКРИТИКА

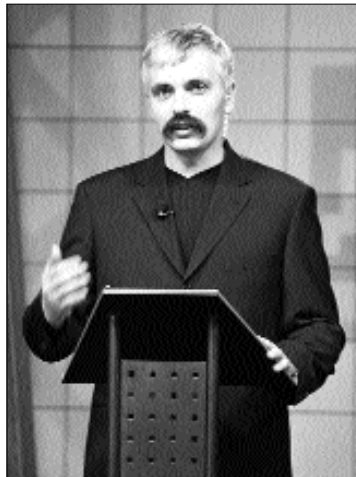
Кажуть, що перевибори Президента можуть почекати ще зо два роки, тобто до того часу, коли виросте альтернативний. Подейкують, що таких ще не видно, чи вони під стіл пішки ходять, але думати про це не заборониш. Обговорюють кандидатури осіб, які могли б претендувати. Народ чекає жінку, тобто цей варіант астрологічно-проороцтва для українських громадян є найпривабливішим. Та чи є жінка, яка спроможна дочекатися, коли державні мужі визнають її пріоритетні можливості? Хоча українська національна традиція нагадує ті державницькі часи, коли за неписаними правилами і звичаєм жінки обирали собі пару, а чоловіки думали, що мають право бути господарями своєї долі.

Про все це надумала чи намірляла після перегляду чергового ток-шоу «Подвійний доказ», на якому серед учасників була жінка, що відверто претендує на всі вищезгадані особливості національного полювання на Президента. Олена, яку Україна побачила оголеною під час парламентських перегонів і світ запам'ятав як Усама бен Ладена без спідниці та її верхньої частини одягу, знову нагадала про себе... На цей раз як політехнолог, якого світ ще не бачив, а Україна

ПРЕЗИДЕНТ КРАЇНИ, ЯКУ «НЕ ЖАЛЬКО»

не спроможна оцінити, бо... На її фоні всі присутні українські фахівці з п'яра-, політ- та всіх інших технологій у форматі ток-шоу виглядали сіренько, а відповіді цих мужів новітньої науки виборів втомлювали зарозумілістю. Здавалося, що соловий процес переобрання Президента — питання завтрашнього дня, а кожен з них, в лабетах ведучих програми, виглядав як товар, який потрібно показати «народу», який хоче обрати президента. А такого «народу», з апетитом на президентський портфель, виявляється, є трохи й серед людей. Саме так це виглядало в контексті обговорення питання фінансової вартості депутатського мандата, який відверто оцінюється красною монею вже впродовж років. Думаю, що саме цей факт породив у голові запорізької Усама бен Ладена ідею спочатку показати саму себе «красивою» і крок за кроком, дозволяючи і переконливо довести тому ж таки лідеру «Яблука» вартість своєї політехнології та її свого розуму. На репліку лідера «Озимого поко-

ління» стосовно грамотності висловлювань «Олена-Усам» відреагувала чітко і ясно: «Разгаваріаю язиком народа», що свідчить про те, що знає і вивчає «етат язик». Усе це було б смішно, якби не наступні роздуми, які навіяв у мою голову один з ведучих «Подвійного доказу»... Так, не помилились. Фраза, що стала окрасою програми, звучала приблизно так: «А може я теж хочу стати Президентом країни, якої не жалько...» — жартома, щоб розкрутити непросту тему чи діалог з політехнологами, які мали вирази обличчя хірурга, що готується оперувати пацієнта, хворого на рак, закінчує «Діма — відомий провокатор» (характеристика особи Корчинського з подачі озимої пані). Провокація — мати революції, а гумор пана Корчинського — річ специфічна, за що купує, за те й продає щопередачі... Почувається при цьому якнайкраще, і цей стан самопочуття ведучого та запропонована на розсуд багатомільйонної глядацької аудиторії тема — симптоматичні. Підтвердженням цьо-

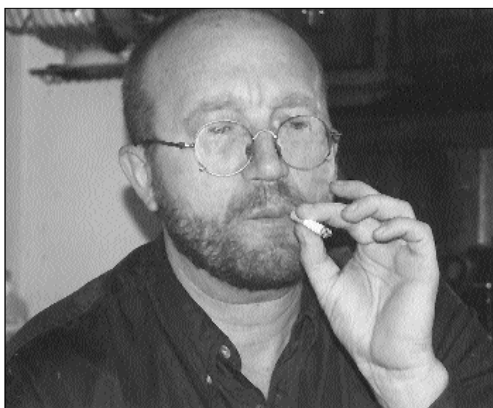

му є і всі події, що відбуваються на українському політичному олімпі. Враження цього є однозначним — процес підготовки до виборів Президента пішов. А світ таки вже знає Україну і навіть такі українські слова, як Чорнобиль, і «Кольчуга». Є й жінка, яку ніхто не хоче купити в український парламент сьогодні.

Лариса БЕЗСМЕРТНА

ПРЕМІЯ

* * *

Хлюпнула зірка в калюжу,
Розбігаються кола, повільно
Замикають в тісну орбіту
Монотонність чужої мислі.
Он, розправивши крила, знову
Пролітає над містом вільно
Чорний ангел, буденна птаха...
Втім, даруйте банальний вислів.
Просто якось мені незручно
В безгомінні старого дому
Наслухати, як люто миші
Обгризають пергамент білий,
На якому ясною кров'ю
Розписався втікач з Содому,
Що найбільша для нього втіха
Є цнотливої тиші тіло.

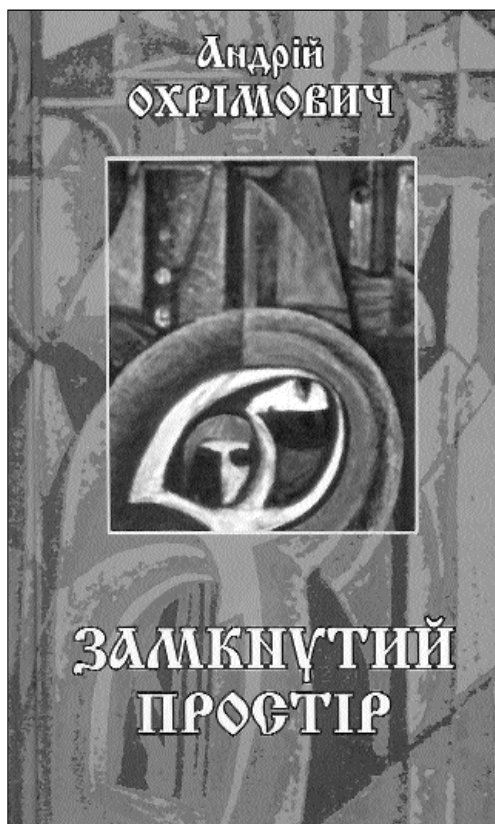
Андрій ОХРІМОВИЧ

У 2002 РОЦІ НЕ ОБІЙШЛОСЯ БЕЗ “НОУ-ХАУ” ...

Чернігів зустрів крутим морозом. Брак часу унеможливив обсервацію старовинного міста. Приїхали ми на урочисте привітання лауреатів міжнародної премії ім. Василя Стуса. Уже протягом чотирьох років її вручають саме тут, у літературно-меморіальному музеї Михайла Коцюбинського. Чому не у Києві? Чому в цьому, нехай історичному, але провінційному місті? Дуже просто. Його мешканці першими подали ідею. Концепт простий: вибирається двоє достойників. Один від Чернігівщини... Ініціатори беруть на себе всі “промоуторські” клопоти.

Лауреатами стали Валентина Мастерова, журналістка з містечка Мена, та Андрій Охримович, радіожурналіст. В українській редакції радіо “Свобода” впродовж десяти років він є автором та ведучим оригінальних програм. У 2002 році не обійшлося без “ноу-хау” в самій премії. Попри професійну діяльність лауреатам відтепер вручатимуть премії за літературу. У Валентини Мастерової незабаром вийде нова книга прози. Охримович — поет. Справжній. Нещодавно у видавництві “Кальварія” вийшла його поетична збірка “Замкнутий простір”, в оформленні художника-дисидента Опанаса Заливахи. Охримович не любить банальних запитань, на кшталт: “Чи пишеш вірші?..”, “коли вийде наступна?..” Вважає себе автором однієї книги.

Уляна ГЛІБЧУК

ДЕРЖАВНІ СПРАВИ

ПРЕЗИДЕНТ... ДУМАЄ

Думати не заборониш, і всі, хто думає, що останнє слово парламентського рішення прийняти Закон про книговидавництво є остаточною, мабуть, забувають, що живемо ми в реаліях президентсько-парламентської системи влади. Перевантажений державницькими справами Президент, як з'ясувалося, і досі ще не підписав Закон. ЗМІ вже не перший день торочать про те, що і Закон не досконалий, і перспективи він не відкриває, і... Навіть прес-конференцію було влаштовано.

Мені пощастило почути думки з цього приводу від голови Комітету з питань культури ВРУ, тобто від самого пана Танюка про те, що ж відбулось, відбувається і відбудеться в результаті вищезгаданих подій:

“Прийняли Закон про книговидавання. Леонід Кучма його ще не підписав, але, я думаю, підпише. Це все-таки здешевить українську книгу відсотків на тридцять. Цей путч не є путчем, скоріше так — кілька видавців хотіли б, щоб усе залишилося як є, бо, мовляв московський закон закінчив свою дію по пільгах, а тут ніяких пільг не треба давати, давай конкуренцію! Це нормальна точка зору для тих, хто не хоче мати здешевлення книги, хто виживає так, нехай робить це й своїм способом, але мусять існувати пільги на купівлю українського паперу, картону, фарби і т. д.”

От тут подумалося і мені та задалося про олігархічну меншість, яка давно оптом скупила ЗМІ, що поки що гучно шиплять проти всього, що є українською справою, але їх жала?... Думається, що вже заражені смертельною отрутою.

Президент ще не підписав... Думає.

Песа САМІЙЛЕНКО

ЮВІЛЕЙ

У Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського відбулося відкриття виставки книг видавництва ім. Соломії Павличко “Основи”, з нагоди його десятиліття. Так завершилася низка заходів, що їх провело видавництво в рамках святкування свого ювілею.

Ця подія зібрала численних прихильників не тільки самих “Основ”, а й загалом високоякісної книги. Організація свята, яке включало в себе урочисту імпрезу, навряд чи залишила когось байдужим. З одного боку зали були розміщені першоджерела тих творів, переклад яких здійснили “Основи”, а з іншого, власне, ці переклади, а також ав-

КОСТЮМИ ВИСТУПАЮЧИХ ПРИКРАШАЛИ КРИЛА...

торські твори, які побачили світ завдяки видавництву. Кількість та розмаїття цих видань просто вражає, адже самих перекладів в “Основах” здійснено близько трьохсот. Видавцям вдалося охопити античну, середньовічну, класичну та сучасну літературу, що неодмінно має вдовольнити навіть найвибагливішого читача. Слід зауважити, що “Основами” видаються також підручники та загальні праці з різноманітних предметів, адже читацьку аудиторію складає переважно студентство. Проте видавці працюють на благо всієї української інтеліген-

ції, незалежно від віку та занять. Їх роботу було неодноразово відзначено нагородами Всеукраїнського форуму книговидавців у Львові та Київської рейтингової програми “Еліт-Профі”.

Офіційній частині передувала театралізований музичний виступ. Оригінальні костюми виступаючих прикрашали крила. Символ лету чи доступу видавничої справи в Україні... Далі коротка промова Валентини Кирилової — директора “Основ”. Вона висловила подяку творчому колективу та колегам. Приємно, що й офіційні особи не оминули

свою увагою “Основи”. Вітання від міністра освіти В. Кременя, почесна грамота від Держкомітету інформаційної політики та Грамота Президента України. Після цього привітати “Основи” з визначною датою отримали змогу всі бажаючі. Їх, слід сказати, було немало...

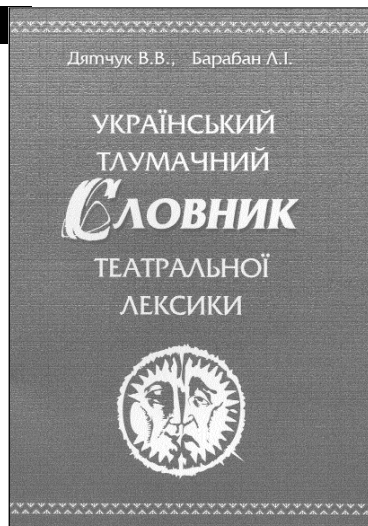
Щиро сподіваємося, що наступні десять років у житті видавництва будуть такими ж плідними і воно ще не раз порадує своїх читачів.

Ірина ПЕТРІАШВІЛІ

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

ВІДМІННІСТЬ МІЖ МІЗАНСЦЕНОЮ ТА ЛАШТУНКАМИ

Коли з'явився “Український тлумачний словник театральної лексики”, якось навіть стало дивно: невже його до сих пір не було? Невже ні в кого не ворухнулася думка, що давно час покінчити з усіма “Туманностями Андромеди” в театральному понятті? Всі оті смислові відмінності між мизансценою, сценою та лаштунками... Насправді думка “ворушилась” давно. Ще Микола Садовський, Олександр Білецький та Максим Рильський перманентно наголошували, що мовознавці повинні спромогтися хоча б на один мистецький тлумачний словник. Хіба наші “гуманітарії” гірші за своїх європейських колег, котрі вже давно видали словники, пов'язані з “мистецтвами”? У жодному разі. 17 грудня відбулася презентація українського словника. Його уклали двоє старших наукових співробітників Національної Академії наук України, кандидати мистецтвознавства, доценти Валентина Дятчук та Леонід Барабан. Опрацьовано понад 2,5 тисячі лексичних одиниць, котрі постійно вживаються в сучасному сценічному мистецтві. Друк здійснив видавничий центр “Просвіта”. Нехай вас не дикує, що поруч із “залізобетонними”

театральними словечками, зафіксовано “межові”. Естрада, анекдот, рояль... Спробуйте точно окреслити поняття сучасного театру... Не так це вже й просто. Суцільна мистецька еkleктика...

Презентації вузькопрофільних видань, як правило, проходять камерно. У малочисельному колі “міжсобойчика”. Зі словником театральної лексики відбулось трохи як з іншим сценарієм. Причина проста: підтримка “Укртелекому” та Театральної компанії “Бенюк і Хостікоєв”. Власне, це так, поміж рядками... Головне, щоб словник не затерся десь поміж “сонних” палітурок і запліжжених полиць.

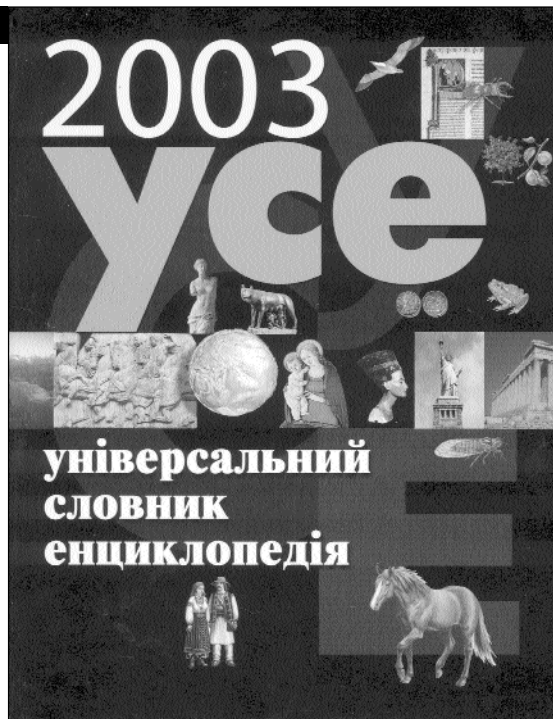
У. М.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

“БАБУЇН” — МОДНИЙ ЗАКЛАД...

Нещодавно у літературному кафе “Бабуїн” відбулася презентація Універсального словника-енциклопедії. Коротку аббревіатуру маємо розуміти однозначно: у книзі є УСЕ. Від відомостей про щитовидну залозу до цезію та “розшифрування” Урарту й України. Власне, це міжнародний проект. Спільну для всіх європейців книгу-довідник започаткував відомий шведський енциклопедист, засновник та президент Шведської Академії Вербовізуальної Інформації Свен Лідман. Спочатку книга завоювала Європу. Сьогодні маємо змогу читати її рідною мовою. Це вже третє видання. Доповнене й уточнене. Майже 23 300 статей, 3 200 ілюстрацій, фото, карти, схеми, таблиці. Найновіші факти. Історія та сучасність. Україна та світ. Маю підозру, що попередні видання EUROPEA (така назва енциклопедії на європейських теренах) зафіксували надто жалюгідні відомості про нашу країну. Тепер маємо розгорнуту інформацію про політичних, громадських, культурних та церковних діячів, що працювали в Україні та за кордоном. Також про наших науковців та спортсменів. “Шевченко Андрій, нар. 1976, укр. Футболіст; з 1999 грає за Мілан; 2000 — найкращий бомбардир серії А; бронзовий призер чемпіонату Італії.” Відомості в статтях лаконічні. Проте можуть бути корисні не тільки для амбітних підлітків, котрі виношують честолюбні плани знати “УСЕ”.

Вечір проводила Олександра Коваль, керівник

проекту, “династійний” президент Форуму видавців у Львові та журналіст Сергій Набока. Атмосфера напівтусовки. Поруч цмуть коктейлі “ліва” публіка. “Бабуїн” — модний заклад. Дорогий, з душком снобізму. Оцей самий “душок” в'ївся у шкуру “Бабуїна” не без участі “стиляжних” кельнерів. Презирливий погляд, глянець мужності на лиці. Майже як у Міккі Рурка. Замість того, щоб сховатися в тінь, бавляться в “манію величчя”... Нічого спільного із наглухо зачищеною “Останньою барикадою”, комфортним прихистком українських митців і просто інтелігентів...

Уляна ГЛІБЧУК

ЮВІЛЕЙ

Кожний етнос, кожна нація вирізняється у світі своїми особливими ментальними рисами, найяскравіше втіленими у самобутніх, унікально-неповторних матеріальних витворах духу. Для України це, насамперед, ось які три домінанти — писанка, вишиванка і ПІСНЯ. Саме за цими ознаками нас легко визнати у загальнолюдській сім'ї.

Якщо виокремити таке поняття як ПІСНЯ, то, попри всі незчисленні скарги нашого фольклору, які сьогодні ми тільки-но почали по-справжньому нести у світ, людям інших культур чи не найбільш відомим є "Щедрик" — і саме "Щедрик" Миколи Леонтовича. Правда, народна піснівка з трьох нот у межах лівішого півтора тону була відомою ще у давні часи — нею живився і тичиний дух наших даліпращурів. Але світлий і ніжний Миколи Леонтовича вливав той мотив, надав йому нового лету, зробив його набутком усієї планети.

То була справді щаслива мить натхненного озорошення, їй сприяла доля і навіть складна трагедійна доба початку ХХ століття. Якби по-іншому склалася історія Української першодержавності, то, можливо, цей твір довго був би мало відомим за межами України, а так короткочасне турне хорової капели О. Кошиця обернулося "гастролями впродовж усього життя", посприявши поширенню української пісні і по цей бік, і по той бік океанів. Капела співала багато творів Леонтовича, але ті, які втілили загальнолюдські універсальні принципи лінійного розвитку музичної думки — насамперед "Щедрик", "Дударик", — стали уособленням України. А з плином часу навіть і засвоїлися у цілому ряді іноземних культур як власні інто-

неми.

Так, без урядових наказів і всіляких фінансованих проектів людство створило духовний пам'ятник Миколі Леонтовичу. Мабуть, на порі воздвигнути гідний пам'ятник національному генію і в Україні.

Відомо, що у 30-ті роки

дійчука. Дослідженню творчості митця присвячені розвідки С. Людкевича, Н. Герасимової-Персидської, В. Іванова. Сьогодні одним із найпопулярніших леонтовичезнавців є музикознавець Анатолій Федорович Завальнюк, якому належить відкриття справді уні-

навець Микола Гордійчук, ініціювавши низку проектів.

Наприкінці минулого ХХ ст. благодатним відкриттям стало виконання новознайдених (майже через століття!) духовних творів Леонтовича — значну працю щодо цього здійснив учений-мистецтвознавець і дири-

казино.

Слава Богу, музиканти вже нашої доби знову об'єдналися у Всеукраїнське музичне товариство імені М. Леонтовича, відбуваються хорові конкурси ім. М. Леонтовича, які, чесно можна сказати, привели до справжнього ренесансу хорової справи в Україні. Добре було б, коли б ми спробували пропагувати доробок митця у світі — можна бодай той хоровий альбом платівок перевести на компакт-диски, випустити відеофільмом оперу, надрукувати книжки й фотоальбоми.

Історія наша так розпорядилася, що значна мистецька особистість в Україні завжди стає визначною політичною постаттю — бажає вона того чи не

вато-мулява преса навряд чи обере митця за героя своїх шпальт. У його біографії немає де порпатись брудними руками, немає чого витягувати "смаженого" — все прозоро, як на духу. І в цьому, думаю, таїна негаснучої притягальності генія Леонтовича для людей, які вміють шанувати ідеали й добродієвність, як і гармонію життя. Навіть його загибель не залякала, не звідчайла українську громаду, а стала знаменом для єднання творчих сил України у 1921 р. і створення першої на теренах тодішньої країни спілки — Комітету імені Миколи Леонтовича, очоленого його соратником і побратимом по мистецтву Кирилом Стеценком.

2002 рік пройшов для

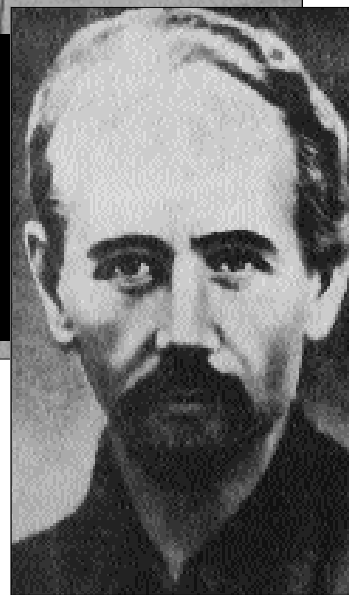
ПОДВИГ МИКОЛИ ЛЕОНТОВИЧА

намагалися стерти ім'я Леонтовича зі сторінок нашої культури, а заодно — знищити й згадку про його музику, як знищили самого митця (вбивця — чекіст Афанасій Грищенко). Прекрасно прокоментовані випуски творів композитора 1930 р. так само наказано було знищити, згноїли й редактора того видання — вченого-мистецтвознавця Юрія Масютіна (підписувався псевдонімом Я. Юмас).

Ще на пам'яті нині сущих, як у повоєнну добу дозвано поверталося до народу творча спадщина композитора. Спочатку цензурою було "рекомендовано" для виконання тільки 2 твори — "Щедрик" та "Дударик". І годі! Потім з'явилися книжки В. Дяченка, М. Гор-

кальних матеріалів.

Неабияким святом для музикантів став випуск 1961 р. збірки хорових творів Леонтовича під редакцією Михайла Вериківського, 1970 — у розширеному плані — під редакцією Миколи Гордійчука (щоправда, коментарі в них не були дозволені). До 100-річчя митця у 1977 р. хор консерваторії під орудою прекрасного майстра Павла Муравського записав альбом із трьох платівок, видатний український композитор Мирослав Скорик зробив редакцію незакінченої опери "На русалчин Великдень", — здійснено постановку, записано на платівку. Доречно буде згадати, що багато зробив для цього незабутній учений-музикоз-

Микола Леонтович
(1877—1921)

гент Мстислав Юрченко. Літургії Леонтовича прикрасили репертуари кращих українських хорів і зазвучали далеко за межами України. Упродовж останніх років встановлено пам'ятники композитору у Вінниці, Кам'янці-Подільському. Отже, є надія, що й у Києві також буде не тільки вулиця імені Леонтовича, знаменита нині розташованим там

Та саме йому судилося в найтяжчі часи української державності очолити культурний сектор Наркомпросу, створювати перші державні капели, перші державні симфонічні оркестри. І він це робив з повною віддачею сил, бо зі свого власного життя знав, як важливо підтримати талант, особливо молодий — бо ж фінансова скрута не дала можливості отримати знання, гідні величчя його генія. А вже кожну зароблену копійчину він радше витрачав чи на інструменти для шкільного оркестру, чи на ноти, чи просто підгодовував малих школярів.

Його служіння суспільству проходило у гармонійному поєднанні з високим духовним Принципом, з вірою в ідеали християнської віри. Це була настільки чиста й гармонійна духовно людина, що нинішня жовту-

амплітуда українського хронологічного маятника культури. Розбуджена Лисенком слухачка громада — не тільки України та Росії, а й інших європейських країн, відчувала, що є у світі й українська музика з її незбагненим дивом — народною піснею, яка стала джерелом композиторського натхнення для багатьох світових митців. Музика Леонтовича розквітла на тому ґрунті, виявивши нові барви, оповивши всіх новим звуковим чаром, показавши світові незнані раніше коштовні діаманти-пісні, огранені духом істинного Майстра.

Валентина КУЗИК,
Провідний науковий співробітник Інституту імені М. Т. Рильського, лауреат премії ім. М. Лисенка

ВИСТАВКА

Столиця Сіверського краю, Чернігів, володіє унікальними пам'ятками художньої культури. Мистецькі святині, краса і гордість Чернігівщини, — є безцінним надбанням усієї України.

Міцний фундамент вітчизняної культури закладають чернігівські пам'ятки давньоруської доби і козацького бароко. Поновлюють зв'язок часу художні твори періоду класицизму і романтизму, а також визначні пам'ятки реалістичного мистецтва ХІХ століття та модерні шедеври Чернігівщини кінця ХІХ — початку ХХ століть.

Як видатне явище чернігівської культурної сфери постає український портрет і народна картина ХVІІ—ХІХ століть. Понад три віки розвивався портретний живопис на Сіверщині, Сіверії — як іще у ХVІІ столітті іменувався цей регіон. Вікові традиції парадного ктиторського портрета, гетьманського, старшинського, його щільний взаємозв'язок із народною картиною, високі мистецькі якості означених творів обумовлюють розгляд українського живописного портрета саме на чернігівських землях.

Портретні зображення представників світської, а особливо духовної влади, зокрема митрополичі портрети та своєрідні зображення інших духовних осіб, залишаються наочним свідком історичного минулого і особливим генератором національної пам'яті.

Дізнавшись про життєву долю тієї чи іншої людини на портреті, приходиш до розуміння її внутрішніх замірів, потаємних надій

і прагнень, тобто того внутрішнього "я", котре особистість не завжди проявляє в публічних діях і своєму слові. Подружжя Олени та Гната Галаганів, їхній син прилуцький полковник Григорій Галаган, Богдан Хмельницький, Петро Могила, схимонахия Нектарія, Мелаксидек, Наталка Розумиха та її онуки Софія і Василь Даргани, Василь Гудович, Дмитро Ростовський, Микола та Уляна Мар-

СІВЕРСЬКИЙ ВЕРНІ-

УКРАЇНСЬКИЙ ПОРТРЕТ І НАРОДНА КАРТИНА ХVІІІ—ХІХ ВІКІВ
З ФОНДІВ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ХУДОЖНЬОГО МУЗЕЮ

кевичі, Григорій Павлович Галаган та його передчасно померлий син Павлусь, дружина сокиринського садівника Черкес, засновник Тростянецького дендропарку Іван Михайлович Скоропадський — цей перелік представників української еліти можна продовжувати. Але краще розпочати діалог з ними на виставці, де експонуються портрети названих та багатьох інших осіб.

Пізніше, при уважному знайомстві, розкриваєш для себе ще один світ, ще однієї людини — художника, автора мистецького портрета. Творець, ім'я якого подеколи залишається невідомим, живописує свою модель, виходячи з ідеалів краси і добра.

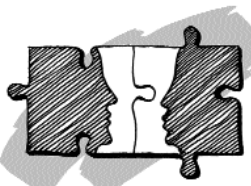
Портретний живопис чернігівських митців є актом самовираження, навіть у замовних, інколи парадних зображеннях. У більшості своїх портрети несуть великий заряд емоційного впливу на глядача, оскільки в них художник вкладає свою душу, свою пристрасну мрію і бажання наблизитися до рівня абсолюту. Подібні наміри утвердити своє буття у новоствореному світі портретного мистецтва характеризують живопис сіверських малярів. Гармонійно поєднуються в ньому світло і колір, живописні маси та вишукані лінії — і, як наслідок, виникають твори, що поповнюють безсмертну скарбницю людського генія, зокрема портретний живо-

пис, котрий побутував на Чернігівщині в ХVІІ—ХІХ віках.

Він частково зберігся та дійшов до нашого часу. Першокласні твори українського портрета ХVІІІ—ХІХ віків можна було побачити на виставці з фондів Чернігівського художнього музею, котра експонувалася в Українському домі протягом 11—26 грудня 2002 року.

Віктор ВЕЛИЧКО,
заступник директора з наукової роботи Чернігівського художнього музею

ПРОСВІТЯНИН: ЖИТТЄВА ПОЗИЦІЯ

СЕРЕД ЗЛОБОДЕННИХ ПИТАНЬ, ЯКІ ХВИЛЮЮТЬ СЬОГОДНІ НАШИХ ЧИТАЧІВ, Є НАИЗЛОБОДЕННІШІ

Одним з таких, я вважаю, є надзвичайно низький життєвий рівень переважної більшості наших людей, особливо пенсіонерів, які не належать до пільгових категорій. І це в країні, яку свого часу великий французький письменник Оноре де Бальзак назвав земним раєм. А побував він в Україні тоді, коли тут панував феодално-кріпосницький лад. З того часу минуло понад 150 років. Україна пережила капіталізм, розкритикований і зруйнований більшовиками, і розвинутий соціалізм, якого вони зреклися самі.

Минуло понад одинадцять років з того часу, як Україна стала незалежною державою, а проблема бідності не тільки не вирішується, а навпаки — ускладнюється. Причина всіх бід не в тому, що ми від'їдалися од імперського Кремля, а в тому, що влада не хоче повернутися обличчям до свого народу — народу, який її обрав і який її годує. А чимало представників цієї влади стали на шлях злочинства. Спіймані, як кажуть, на гарячому — покарання не несуть.

А були ж часи, коли крадіжки на Україні, як і в багатьох інших народів, вважались одним із найтяжчих гріхів. Власне, і слово таке як “крадій” не вживали майже, вживали сильніше — “зłodий”.

І хоч свідомість українців була висока, бо ж навіть замків на дверях не вішали, окремі все ж ставали на шлях злочинства. Їх чекало найсуворіше покарання. Зłodія спочатку били, потім вішали догори ногами і на довершення до усього молотили по підшвах палицею.

Жінок-зłodіжок обвішували краденими речами і водили вулицями.

Жорстокими, зате справедливими, були суди над злочинцями в Запорозькій Січі. Недоторканності на Січі не було. У козаків не було катів. За звичаєм, один злочинець карав іншого. Якби ж то так було сьогодні. А то ж покриває злочинець злочинця, тому й злочинність набрала масового характеру.

Та не судилось українському народові жити за такими справедливими законами. Після переяславської зради, чи то пак Раді, на Україну посунула сила-силенна росіян, які поводити себе як завойовники. Почалося справжнє пограбування України. Наші, віками вироблені закони і звичаї, уже не діяли, бо над гетьманом сидів царський намісник, а в містах — воєводи, які не зацікавлені були у збереженні всього українського, а насаджували своє, великодержавне.

Після запровадження Катериною II кріпосного права на Україні, яке, до речі, в Російській імперії тривало найдовше, зłodієство й хабарництво набрало такого розмаху, що його годі було припустити. Поміщики й чиновники обдирали селян до нитки.

У своєму творі “Подорож із Петербурга до Москви” російський письменник-революціонер О. М. Радіщев писав: “Варвары! Что оставляете крестьянину? Только то, что отнять не можете. Воздух, да только воздух!”

Забігаючи наперед, потрібно сказати, що радянські великодержавні варвари в Україні і повітря чисте укралі, бо ж Чорнобильське пекло набагато страшніше від кріпосного права.

У жовтні 1917 року буржуазний лад, який був причиною всіх бід, як нам казали, перестав існувати. Більшовицький уряд повів нещадну боротьбу з такими пережитками в свідомості людей як спекуляція, хабарництво, зłodієство. Та зłodієм тепер стала сама держава, яка забирала в селян хліб до останньої зернини, що стало причиною двох перших голодоморів.

КУДИ Ж ІШЛИ ВСІ БАГАТСТВА, ВКРАДЕНІ ДЕРЖАВОЮ У СВОГО НАРОДУ?

На частину цього запитання знаходимо відповідь у Програми КПРС, прийнятій XXII з'їздом, де читаємо таке: індустріалізація СРСР — великий подвиг робітничого класу, всьому народу, який не шкодував ні сил, ні засобів, свідомо йшов на жертви, щоб витягнути країну з відсталості.

Не зрозуміло, яка ж це була відсталість, скажімо нашої України, яка до 1917 року годувала своїм хлібом всі народи Російської імперії і продавала його за кордон, а при радянській владі не раз вмирала з голоду. Причому другий голодомор, 70 років якого ми відзначили в ці дні, був створений штучно, а не через індустріалізацію країни. Навіть за обережними підрахунками науковців, причому на підставі радянської офіційної статистики, втрати українців внаслідок

цього геноциду дорівнюють 10 млн. чоловік. Це більші жертви, ніж ті, яких зазнало населення України під час Другої світової війни. Лише у нас на Поділлі у 1932—33 роках від голоду померло 1.666.564 чоловіки.

Українська земля ще не знала такого лихоліття. Мільйони сиріт на базарах і станціях підіймали такий плач, що, здавалося тремтіло небо. А скільки дітей бездоглядних, шукаючи якогось пожитку, помирали під тиним чи на дорогах. А скільки крадих українських хліборобів, яким причеплять ярлики куркулів, вивезуть в далекі простори Сибіру! Скільки їх і їхніх дітей померло в дорозі? Цього ще ніхто не поррахував і не оприлюднив.

СЕЛА ВИЛЮДНЕНОЇ УКРАЇНИ ЗА РОЗПОРЯДЖЕННЯМ З ЦЕНТРУ ЗАСЕЛЯЛИСЯ РОСІЯНАМИ

З даних всеосозного пересильного комітету при РНК видно, що в Україну організовано переселено 117 149 чоловік. Найбільше в Одеську, Харківську, Донецьку,

МЕНІ НЕРІДКО ЗАКИДАЮТЬ ДОКІР, ЩО Я УПЕРЕДЖЕНО СТАВЛЮСЯ ДО ВЛАДИ,

за якої народився, виріс, одержав освіту, став учителем. Скільки себе пам'ятаю, доводилося не жити, а виживати. У тому “незабутньому” сорок сьомому відрі картоплі на базарі коштувало 100 крб., хлібина — 120 крб. А мені, тоді ще неповнолітньому, за вбитого на війні батька держава платила аж 48 сталінських карбованців. Мамі, старшим братам і сестрам за вироблені трудові не платили нічого. Селянам-колгоспникам понад 30 років не платили і ще й здирали з них непомірні податки. А годували вони своїм хлібом не тільки народи Союзу, а й “братів” зарубіжжя. Ото ж та освіта здобувалася надто дорогою ціною. І хоч навчання і медичне обслуговування тоді були безплатними, та зарплата вчителів і медичних працівників була, як і сьогодні, символічною. В ті роки наш учитель одержував зарплату в 7 разів нижчу, ніж його колега з сусідньої Польщі і в 25 разів нижчу від учи-

ПЕКЛО В РАЮ, або

Фото О. Кутляметова

ЧОМУ МИ ЖИЛИ І ЖИВЕМО БІДНО?

Дніпропетровську області. Тому й не дивно, що в цих регіонах чинять опір всьому українському.

То чи ж потрібно було йти на оті страшні жертви, щоб на людських кістках побудувати лад, якого жажався весь світ? А щоб його оберігати, потрібно було годувати, одягати, озброювати велетенську армію, чисельність якої навіть в мирний час була більша, ніж армії США, Індії, Китаю і ФРН разом взяті.

Щоб управляти процесом будівництва соціалізму, а пізніше комунізму, потрібно було утримувати ще більшу армію цивільних чиновників, яким, крім зарплати, видавалися пайки. Щоб не бути голослівним, наведу дані з постанови більшовицького уряду, прийнятої в грудні 1920 року, якою затверджувався список посад, що стали номенклатурними, додатком до нього була інструкція про пайки. На одну сім'ю відповідального працівника партійних і державних структур влади належало 4 пайки як додаток до заробітної плати. Один пайок складався: борошно — 8,0 кг, масло — 0,6 кг, цукор — 0,4 кг, крупи — 2,8 кг, риба — 4,0 кг, м'ясо — 4,0 кг. До цих продуктів додавалися: овочі, чай, сіль, мило, сірники. Це в той час, коли народною їжею була полова, кінський щавель, березові бруньки, липове листя, борошно з жолудів, глина з окисом заліза замість солі.

Під час другого геноциду радянський уряд приймає закрити постанову № 37 від 2 листопада 1932 року “Про поліпшення матеріально-побутових умов керівних працівників”, де також визначався перелік продуктів, що видавалися відповідальним працівникам та членам їх сімей.

Під час третього голодомору я вже на власні очі бачив, як жили номенклатурні працівники та їхні сім'ї. Відчув на власному досвіді, як животів простий люд...

теля США. А хліб насущний, щоденний випікали з гороху і кукурудзи, — його називали хрущовським. Купити можна було лише 1—2 хлібини на сім'ю.

Спадкоємець М. С. Хрущова “дорогой Леонид Ильич”, як він сам себе називав, сам начебто не крав, зате син і донька постійно займалися валютним махінаціями. А липовий генерал, зять генсека, Юрій Чурбанов так був звик до хабарів, як кінь до віска. Користуючись потуранням вождя, крали Рашидови, Кунаєви, Медунови, Щолокови. Крали всі, хто мав доступ до державної кишені. Ось чому так багато “патріотів” ще й сьогодні за ним плачуть. І не дивно. Сам Брежнев в одному зі своїх виступів сказав: “А хто сьогодні на зарплату живе?” Докралися до того, що вже й ту зарплату не було чим видавати. Довелося позичати гроші. Але в кого, у “братів”, які самі чекали нашої допомоги, як манни з неба? Виручали імперіалісти, з якими так непримиренно боролись більшовики ще з часів Леніна. Так СРСР опинився у величезній борговій ямі. Під кінець правління Л. Брежнева борги вже сягнули за 70 мільярдів доларів. Генсек

брався за голову і казав: “Если долги начнут требовать вернуть, то хоть войну начинай. Другого выхода нет”. Так міг сказати тільки блазень. Та цей блазень керував великою і тоді ще могутньою державою. Хоч яка то вже була могутність? За 10 років війни в Афганістані СРСР нічого не виграє, а тільки витратив десятки мільярдів народних грошей, втратив 13,5 тисяч вбитими і сотні тисяч покаліченими. Найбільше оцинкованих трупів прийшло на Україну.

Перекреслив пізніше нашу “могутність” і німецький хлопчина Руст, який на примітивному дерев'яному планері прилетів у Москву і сів на Красній площі.

Михайло Горбачов заступив на пост глави держави, яку охопила економічна криза. Щоб поповнити катастрофічний дефіцит бюджету, друкуються “дерев'яні” рублі, які можна використовувати лише для внутрішнього вжитку. За цим приховувалося таке пограбування нашого народу, якого він ще не знав за всю історію свого існування. Річ у тім, що значна частина коштів, які перераховувалися на утримання комуністичних партій, використовувалась їх лідерами на придбання нерухомого майна. Куплені будинки здавалися в оренду, а гроші за них надходили на особисті рахунки членів Політбюро, секретарів ЦК, завідувачих відділами, інших високопоставлених “вірних лєнінців”, усе це робилося за таємною постановою Політбюро ЦК КПРС ще від 20 жовтня 1965 року.

До останніх днів свого існування ця ворожа народові влада “підкупувалася” про нас. Про це свідчить таємне розпорядження, схвалене Горбачовим і надіслане в Республіканські ЦК, в якому була пряма вказівка на базі партійного майна формувати госпрозрахункові господарські організації. Тоді і наша українська компартійна хунта перекачала у тіньові фірми зароблене народом добро, золото, велетенські капітали. Самі компартійні “тузи”, як влучно їх назвав В. Яворівський, не світилися на перших ролях в комерційних структурах, а ставили замість себе свої козирні “шістки”. Ось чому серед офіційно зареєстрованих 160 мільйонерів в Україні колишніх секретарів ЦК, обкомів, райкомів немає. Вони, швидко перелицювавшись, як голодні свині до корита, ринули у владні структури незалежної держави. Маючи нагробовані гроші, скуповували голоси виборців, а нерідко фальсифікували результати голосування і ставали депутатами Верховної Ради.

Прикладом такого швидкого, карколомного сходження на олімп верховної влади був Павло Лазаренко, колишній секретар Дніпропетровського обкому компартії України, її экс-прем'єр і найзажерливіший зłodій, який, вкравши народних грошей більше, ніж ті 160 мільйонерів разом взяті, втік за кордон.

Про це знали Президент, Верховна Рада, Кабінет Міністрів і керівництво правоохоронних органів. Знали і мовчали. Як у тій поемі “Сон” Т. Г. Шевченка:

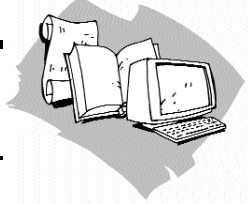
...А братія мовчить собі,
Витріщивши очі!
Як язгята: — Нехай, каже,
Може, так і треба. —
Так і треба! Бо немає
Господа на небі!

А він, виявляється, є. І ота його заповідь “Не вкраді!” стосується всіх, у тому числі й тих, хто купив місце у Верховній Раді і сховався за недоторканність. Про те, що більша частина місць у парламенті куплені, заявив сам Леонід Данилович в одному зі своїх виступів. Навіть оті криваві гроші “остарбайтерів” пішли на цю чорну справу.

ТО ЧИ МОЖЕ ТАКИЙ ПАРЛАМЕНТ ПРИЙМАТИ ЗАКони,

які б захищали інтереси народу, більшість якого сьогодні скочується до грані жебрацтва. Зате Закон про державну службу гарантує нардепу пенсію, на яку може прожити 19 виборців. Тому й рвуться туди проїдисвіти. З таких і формується більшість. Іде боротьба за портфелі. А тим часом у державі панує безладдя. Ростає злочинність і безробіття. Мільйони молодих, здорових українців змушені залишати Україну і шукати заробітку в далекому і близькому зарубіжжі. Серце стискається від жалю, коли бачиш, як старенькі дідуся і бабусі підбирають залишки їжі на смітниках і в помийних ямах, возять “кравчукками” і “кучмовозами” дрова з лісосмуг, бо на символічну пенсію палива купити не можуть. Якби великий Бальзак воскрес і відвідав Україну сьогодні, він не назвав би її земним раєм. Скоріше — пеклом.

• **Станіслав ЗАХАРУК**, голова Тульчинського осередку “Просвіти”, ветеран праці

Закінчення.

Початок у числах 50, 51 за 2002 р.

Письменство ніколи не змирялося з тенденціями самовідчуження етнічної субстанції. Так, Лесю Українку, яка "пристрасно любила Волинь", про що згадував К. Квітка, "дратували ті вічні суперечки з лівобережцями, слобожанами, а часто із киянами про те, що Волинь (і Галичина) України чи ні, чи чисто по-українськи говорять на Волині, чи якимсь "спольщеним язичієм". Органічне чуття національної єдності ніколи не покидало українську поетесу, до речі, рідкісного поліглота. Вона знала чужі мови, які відкривали їй двері в широкий світ, але не за рахунок материнської, не за рахунок свого етногенетичного коду. Тут не було місця паразитарному білінгу. На жаль, такий рівень високої мовної культури, притаманний Лесі Українці, І. Франку або М. Зерову, здебільшого відсутній у свідомості наших краян, котрі опановують англійську чи російську, а до української ставляться як до "непрестижної", хоч останнім часом ця інерція, породжена попередніми режимами, мала б втратити свою силу під впливом проголошеної незалежності України, яка ще психологічно не всіма сприйнята. Тому шлях до іманентної самостійності, до онтологічних основ національної душі буде довгим і важким. На ньому ще довго даватимуться взнаки не тільки суб'єктивні чинники, про які щойно мовилося, а і об'єктивні, зацікавлені в існуванні опосередкованих каналів впливу на українську ментальність бодай у формі так званого "русскоязычного населення" — не випадкового ініціатора штучного білінгу.

Цей об'єктивний чинник також знаходив своє висвітлення в нашій літературі, починаючи від іронічного "Москаля-чарівника" І. Котляревського та "Розритої могили" Т. Шевченка. Якраві образи великоросів, змальовані в художніх текстах, розкриваються через свою етнопсихологію, описану М. Костомаровим, зокрема в статтях з іншими етносами, звичаями, традиціями, неодноразово шокуючи автохтонів своєю безцеремонністю, про що йдеться, зокрема, у "Люборацьких" А. Свидницького. Неприхована нетерпимість до "чужих вір", зневага особистісного начала, цинічні глузування над українською душею, обрядами (весілля), топонімами (перекручення "Солодьки" на "Селедки") тощо — то не тільки властивість великоруського характеру Тимохи Петропавловського, спорідненого з образом професора Воздвиженського (роман "Хмари" І. Нечая-Левичького). Наскільки відмінним, толерантним було поведіння українців у чужомовній стихії, доводить драма Лесі Українки "Бояриня". Здебільшого позбавлені волі на відпир, вони сприяли чужинній експансії, як, приміром, отець Яким. Він так і не зважився вгамувати архирейського протекже Тимоху ("Люборацькі" А. Свидницького), або Софія з драми В. Винниченка "Між двох сил", яка — навіть більше — допомагала більшовикам, привезла їм гроші з Петрограда для провокаційного заколоту "арсенальців" проти законного уряду УНР. Вихована білінгвічним середовищем, заповнена ілюзорними міфами комуністичної доктрини, вона мимоволі протиставилася своєму батькові та братам — національно прозорілим киянам, сприяла більшовицькій агресії та кривавій розправі над своїми країнами, над своєю родиною, дарма що вона класово належала до робітництва. Списувати цю шовіністичну акцію на муравйовщину не випадає, тому що вона була спланована РГК і підписана 5 (18) грудня 1918 року В. Леніним, Л. Троцьким, Й. Сталіном: Центральній Раді більшовицька Росія оголосила війну, ...визнавши УНР. Драматург доводить на конкретних, взятих із трагічної дійсності фактах, що більшовицька політика в національному питанні нічим не відрізняється од валуєвської, хіба що своєю фразеологією. Адже отрутою великодержавництва переймалися всі — від рядового червоноармійця ("Я твого друга" якого ка не понимаю, говори по-человечески") до комуністичного проводу в образі Семянікова, який теж вимагає від українців розмовляти "по-человечески", тому що їхня мова відсутня у його свідомості та доктрині: "Да на какого черта она мне нужна, ежели меня везде и я всех понимаю по-русски. Зачем этот национализм, разьединение, не понимаю". В репліці більшовика закладено суть пролетарського інтернаціоналізму, власне, російського месіанізму, що визнає єдність — тільки і тільки в річці, ро-

сійської культури та мови, все інше, очевидно, з такого погляду існує не "по-человечески". Спроба, бодай несмілива, представника відмінного етносу захистити свою ментальність, свою онтологічну основу, свій етногенетичний код оголошувалася "незаконною", прирікалася на переслідування та знищення, таврувалася "націоналізмом" зазвичай у більшовицькому тлумаченні, а не в об'єктивній інтерпретації І. Ожегова ("Націоналізм — рух за незалежність народу і країни проти іноземних гнобителів, проти колоніалізму").

"Ленінська" політика в національному питанні, коли право на самовизначення однією рукою ніби давалося, а другою — відбиралося, змальована в епізоді скликання Сорокіним комітету, але без українців ("украинцев к черту"), розкривала справжню суть більшовицького єднання. Так само те, в чому полягала істинна мета появи червоних "визволителів" у Києві, які цілі покладали вони на "повстання" проти Центральної Ради, доводить епізод гострої розмови Софії з тим же Сорокіним, котрий дав розпорядження закрити українську залізничну школу та спалити українські підручники, мовляв, він так завжди робить, бо, на його переконання, "никакой вашей Украины не было, нет и не будет. Все это буржуазно-интеллигентная сентиментальная чепуха, с которой я буду бороться беспощадно. Слышите, товарищи? Беспощадно". Запізніле прозріння Софії, яка отямилася над прірвою ілюзії, вже не могло виправити катастрофи особистої, родинної та національної, але примусило героїно глянути у вічі суворій правді: "Вони не до нас прийшли, а не ми до їх. Вони нас гнітили, зневажали, нищили. І ми повинні тепер зректись? "Не было и не будет". О вибачайте, "было и будет". Однак

БІЛІНГВІЧНА ТРАГЕДІЯ ЛЮДИНИ, РОДИНИ

цей патетичний вигук не зміг усунути трагічного фіналу, адже виходу із лабіринту "двоєдушності" не існувало вже ні для Софії, ні для її збільшовиченого брата Тихона, котрий нарешті, збагнув жорстоку істину білінгвічного маргінала: "Ми чужі і там, і тут".

На превеликий жаль, мало хто замислювався над гірким змістом таких та подібних думок, особливо в Україні. Звернення до історичної пам'яті, зафіксованої в художній літературі, не спроможне дати повної відповіді на запитання, сформовані дійсністю, але спонукатиме до пошуків необхідних варіантів, які наблизитимуть українську свідомість до осягнення онтологічної сутності людини, родини і нації в іманентних характеристиках. Статус повноцінного суб'єкта історичного поступу, якого домагається Україна, можливий завдяки кардинальним внутрішнім процесам, що пролягають через тернисті шлях національної самоідентифікації, через відновлення етногенетичних першооснов — до власної душі, ключ до якої зберігається в рідному слові. То шлях подолання меншовартісних, примизливих переінакшень самореалізації себе як рівноправного партнера в колі справді вільних народів, який має свою гідність, уміє дистанціювати і пригашувати будь-чий експансивні наміри, не дозволяє будь-кому, крім себе, порядкувати в себе вдома. Узаконення неприродної двомовності позбавить Україну на довгі роки такої можливості, поглиблюватиме трагедію української душі в отруйній атмосфері білінгу. Сьогодні питання формується так: бути чи не бути українській мові, а за тим — бути чи не бути Україні як не формально проголошеній, а справді ні від кого не залежній державі. Чи зможе український народ, який переважною більшістю ще існує у вчорашньому дні, який ще остаточно не прокинувся зі сну кошмарних переінакшуваль, подолати хворобливо задовжену кризу і, нарешті, твердо стати на ноги, — сьогодні це важко дати ствердну відповідь, адже подосі наше суспільство має своїх софій та семянікових — від рядових

громадян до Верховної Ради. Така-от спадщина двох попередніх імперій, які всіма засобами намагалися дискредитувати і позбавити прав на іманентне існування українську мову як головну запоруку незнищенності України.

Починаючи від указів Петра І і закінчуючи компартійними постановами, майже кожні десять років з'являлися документи, які санкціонували нівеляцію етноментального коду українства. (Так само чинила Польща, Угорщина чи Румунія принаймні в роки міжвоєнного двадцятиліття). Тому наполягання на білінгвічному принципі, поширюване сьогодні в багатьох суспільних колах, хіба лише зовні видається рівноправним. За його демократичною, насправді фальшивою оболонкою постає небезпечний "троянський кінь", що здатен позбавити українську мову будь-якої онтологічної основи та перспективи, накинута зашморг Україні як суверенній державі. Ініціатори надання російській мові статусу державної поряд з українською як єдино законною, щойно реанімованою зі хворобливої ситуації "відсутньої присутності", повинні нести не лише моральну, а й персональну відповідальність за постійну війну російського істеблішменту проти української мови, яку вони далі ведуть і яку слід кваліфікувати як цинічний прояв етногенциду. Ці ініціатори — добре відомі. Передовсім слід назвати апологетів збанкрутілої, зазвичай шовіністичної при своєму галасливому, москвоцентричному інтернаціоналізмі комуністичної доктрини. Саме вони 23 липня 1998 року наполягли на безпрецедентному рішенні Верховної Ради щодо вилучення в першому читанні із закону про середню освіту 7-ї статті про обов'язкове вивчення в навчальних закладах нашої країни української мови, спричинивши справедливе обурення позбавлювано-

го прав на іманентне життєзбереження українства, викликаючи в нього справедливе запитання: а чий це парламент? (див.: Літ. Україна — 1998 — 3 грудня). Адже то була відверта антидержавна акція, власне замах на 10-ту й 11-ту статті Конституції України, на жаль, нібито не помічений ні владними структурами, ні Конституційною комісією, хоч мовиться про неприховану загрозу державі. Натомість посилюється галас про "ущемлення" російськомовного дискурсу — і це тоді, коли в Україні, що вважається незалежною, лише одна книга з 8 видається державною мовою, решта — мовою північно-східного сусіда, запроваджуючи спосіб його мислення та поведінки. Те саме стосується і преси та телебачення, цілокупного інформаційного поля, з якого з методичною послідовністю витісняється генетичний код автохтонів, на жаль, часто їхніми ж руками, звиклих діяти "по-німецькому показу". Не виняток тут і зросійщені фахівці на різних рівнях суспільного життя, а відтак і педагогічній сфері, де ще часто трапляються всілякі Афогени Васильовичі, яким навіть страшно уявити, що грецьку літературу в Україні слід викладати по-українському. Чи це не показник моральної та інтелектуальної деградації нації, далекосяжно запрограмованої чужинецькими російськими владними структурами?

Якщо вже говорити про мовну дискримінацію, то вона — хоч як це прикро! — стосується української мови, але не жахає звиклих до цього автохтонів, хоч непокоїть деяких їхніх гостей, як-от Д. Кіплена, Ш. Андерсена та М. Гейснера, які радили нашим країнам з приводу такого порушення прав людини звернутися до ООН (див.: "Голос України" — 1994 — 30 червня).

Вітчизняному письменству, витісненому нині на маргінеси національної дійсності, очевидно, ще довго доведеться обстоювати етноментальні права, захищати етногенетичний код, допоки українська мова не стане, хотілось би сподіватися, інструментом істотного мислення, допоки українська душа, перейшовши всі тернисті шляхи та драматичні випробовування, твердо не самоідентифікується у своїй онтологічній основі, в аспекті особистому, родинному та загальнонаціональному, — вона мусить реально відбутися, відкинувши раз і назавжди фатальні перешкоди підступної "двоєдушної" неприродної двомовності, коли не хоче бути поглинутою прірвою небуття.

Юрій КОВАЛІВ,
— доктор філологічних наук, професор

НЕ ДЕНЬ, А ТИЖДЕНЬ!

ІНІЦІАТИВА

На нашому факультеті поза навчальним процесом від студентів чути лише російську мову. Однією з причин такого стану є, безперечно, те, що серед наших студентів — низький відсоток сільських дітей, для яких українська мова є рідною, а також те, що останнім часом майже всі предмети, за винятком мови і літератури, на факультеті викладаються російською мовою. Отож вирішено було розширити часові рамки свята і провести не День, а Тиждень української писемності та мови.

Розпочався Тиждень конкурсом мовних плакатів. На 32 плакатах, вивішених біля деканату, у символічній формі передано роль рідної мови в житті суспільства. Чимало з них є глибоко філософськими й оригінальними, у цілому ж — патріотичними мистецькими творами. У них — бажання зберегти найдорожчий національний скарб і передати його нащадкам. Найкращими журі визнало 7 плакатів, які перемогли в різних номінаціях: "за краще графічне виконання", "за відбиття традиційної української символіки", "за ліризм", "за актуальність", "за філософське розуміння мови" тощо.

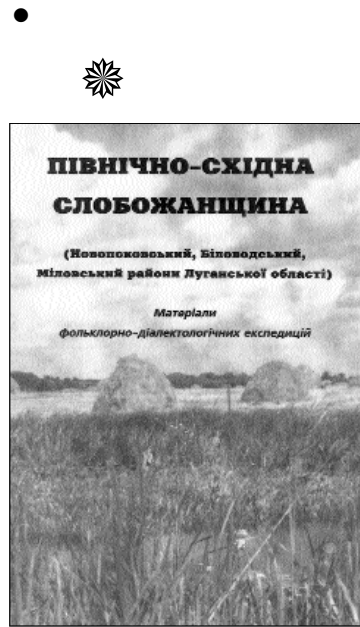
Наступного дня в актовій залі відбувся конкурс читців творів про мову. Розпочав його запрошений гість — Дмитро Павлич, палкий патріот України, людина, яка знає напам'ять увесь "Кобзар". Його декламація Шевченкового "І мертвим, і живим...", що є актуальною і для сьогодення, була вдалим початком вечора. А далі — виразне читання поетичних і прозових творів М. Рильського, Л. Костенко, К. Мотрич, О. Дорошенко, Є. Сверстюка, Л. Забашти, Д. Білоуса, Г. Світличної, В. Баранова та інших авторів про мову і слово, а також власних творів студентів, яке нікого не залишило байдужим. Своє мистецтво продемонстрували також учасники Всеукраїнського конкурсу читців із числа студентів нашого університету, підготовлені Народним артистом України Володимиром Калашниковим.

Бурю емоцій та оплесків у залі викликав наступний захід — конкурс виконавців українських народних і авторських пісень і танців. Море ліричних і жартівливих пісень, запальних танців, українські національні костюми; студенти говорять, що такого дійства на їхній пам'яті ще не було. Серед філологів переважають дівчата, але конкурс показав, що брак своїх хлопців можна компенсувати представниками "чоловічих" факультетів. Дуже сподобалася всім рекрутська пісня "Шабелина" у музичному супроводі хлопців із факультету фізичного виховання. Представили своє виконавське мистецтво і запрошені гості — студенти факультету початкових класів спеціальності "хореографія", які розпочали цей вечір українським народним танком, і актори Народного студентського театру "Первоцвіт" (ним керують Віра Тимошенко та Аліна Лесневська), які виконали кілька пісень. Завершився конкурс урочисто — музичною композицією "Внесіть прапор вільної держави!" на слова В. Крищенка і музику нашої студентки Радмили Кобзєвої. І композиторські в нас є таланти! Вдячні глядачі гідно оцінили літературно-музичну композицію "Україно, твої Калинці та Стуси не цуралися рідної мови!" про життя та творчість українських поетів-шістдесятників. Автори композиції — самі студенти.

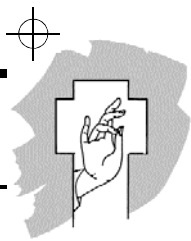
Продовженням цього заходу були виступи шанованих гостей — Народного депутата Верховної Ради України Левка Лук'яненка, який поділився спогадами про своїх побратимів — шістдесятників І. Світличного, О. Мешко, В. Стуса; а також наших земляків — Івана Низового, який особисто знав багатьох поетів тієї доби, і Миколи Сенчила — автора книги спогадів "Незабутній син України" про свого товариша за військовою службою В. Стуса. Микола Єлисейович прочитав поезії, присвячені незламному поетові. Крім того, упродовж Тижня майже в усіх групах проведено конференції, диспути, "круглі столи" з актуальних мовних проблем на теми: "Українська мова як державна", "Мова і закон", "Мовна політика в Україні", "Чи бути українській мові?", "Українська мова на карті світу", "Суржик: об'єктивна реальність чи навісниме спотворення мови?", "Без мови немає нації", "Чи була насправді спільна "коліска" трьох східнослов'янських мов?" та ін. Студенти-старшокурсники розповіли першокурсникам про видатних українських мовознавців-славистів. Працівники університетської бібліотеки оформили для студентів факультету виставку нових мовознавчих видань.

За наслідками Тижня плануємо видати бюлетень. Окремі його сторінки присвятимо літературній творчості наших студентів.

Ірина МАГРИЦЬКА,
доцент кафедри української мови
ДДПУ ім. Т. Шевченка

Просвітяни Луганська справді працюють "на рівні вічних партитур". Найяскравіше підтвердження цьому — видання Матеріалів фольклорно-діалектичної експедиції, здійснене спільно із Львівським національним університетом, яке Ви, читачу, бачите на світліні. Один із упорядників цього видання — наш автор І. В. Магрицька.

СЕНТЕНЦІЇ З ПРИВОДУ

* * *

Щастя — це єдина річ, котра множитьсся, якщо нею діляться.

Альберт Ахвайтцер

* * *

Оптиміст помиляється так само часто, як і песиміст, але набагато щасливіший. Натомість песиміст — це людина, яка з двох зол обирає обидва.

Дороті Паркер

* * *

Хто має з собою Бога, той не такий самий, як той, що є сам.

Святий Бернард

* * *

Серце має свої рації, яких розум не знає.

Блез Паскаль

* * *

Чим більше прагнеш говорити, тим більшою є небезпека, що скажеш погано.

Лев Толстой

* * *

Чи не є дивовижним, що люди так охоче борються між собою за релігію і так неохоче погоджуються жити згідно з її принципами?

Юліан Тувім

* * *

Сходження на вершину глупоти відбувається без особливих зусиль.

Сократ

* * *

Замість благодати хмару про дощ, викопай колодязь.

Африканське

* * *

Жодна наша сльоза, жодне скрушне зітхання не залишиться без відповіді Бога.

Іоан XXIII

* * *

Доки світ голодуватиме на мир і спокій, доки з нашої цивілізації не усунуто насильство, доти Христос не народиться для всіх.

Махатма Ґанді

* * *

Тільки дурні називають свавілля вільністю.

Тацит

* * *

Треба пізнати себе, щоб зрозуміти інших, а потім пізнати інших, щоб зрозуміти себе.

Отець Андрій

* * *

Перший-ліпший брехун і ошуканець може розвалити цілу державу, тоді як упорядкування речей навіть в одному домі неможливе без ласки Божої.

Іван Мазепа

* * *

Ми відповідальні не лише за вчинене зло, а й за добро, якого не чинимо.

Патріарх Філарет

* * *

Якщо праця справді корисна, вона завжди тиха і непомітна.

Ігнатій Лойола

СПОКІЙ НЕСЕ ЛЮДЯМ ВСІМ

Об'єднана цивілізована Європа, до якої прагне також і Україна, у ці дні вже не працює. Парламентарії, учні і студенти, дипломати і державні службовці (крім пожежників, медиків та поліцейських) — всі перебувають у розніженому стані спочинку, спокою, в аурі добра і Божої любові. Роз'їхалися й працівники дипломатичного корпусу в Києві на це родинне свято.

Світ святкує народження Божої Дитини і схилиється перед Нєю в очікуванні оновлення, оздоровлення і покращення життя.

Звичайно, що кожен з нас бачив раз, як прив'язаний біля входу в крамниці собака чекає на свого зяїна. Напружено вдивляється у двері, якими зник його володар. Кожним вом свого тіла виказує найвірнішу відність своєму господарю.

Найменший порух клямки, кожне відчинення дверей пробуджує в його поведінці зростаючу надію на те, що, може, от-от, що, може, саме цього разу вже виходить його улюблений хазяїн, котрий же

обіцяв, що повернеться і забере його з непевності, невизначеності, безнадії, самотності.

Нам також було обіцяно пророками, що відкриється Небо і народиться наш Господь. Народиться Божою Дитиною, яка оновить світ. Світ, який почне новий

відлік часу від Його народження і назве цей час Новою ерою.

Також Ісус, наш Господь, обіцяв, що повернеться і візьме нас до себе. Отже, очікуємо. Як той собака, вірний і довірливий, так і ми маємо очікувати на свого Господа. Очікувати Його приходу для оновлення нашого життя, звільнення нас з непевності, сумнівів, зневіреності.

Маємо приготуватися до зустрічі з Ним. Очиститися від бруду вчинків, слів і думок. Масмо примиритися з рідними, близькими, колегами по роботі, сусідами, знайомими.

ЯК ОЧІКУЄМО, ТАК І ПРИХОДИТЬ ДО НАС

може зрадинути.

Господь, на якого ми чекаємо, Господь Бог, не зрадить ніколи. Обіцяв і прийде.

Є ще одна різниця: пес мусить чекати, бо він прив'язаний; натомість нас ніхто не прив'язав — маємо вільну волю. Можемо чекати або ні.

● Отець Іван ТВАРДОВСЬКИЙ

ДОРОГІ БРАТИ І СЕСТРИ!

Ми живемо в епоху багатой християнської культури, маємо давні християнські традиції. Більше ніж двохтисячолітня історія показує нам різні періоди розвитку й занепаду всього, що пов'язане з християнством. Ця дуже давня та багата історія навчає нас, як ми, християни XXI сторіччя, маємо жити й працювати в умовах сьогодення, щоб власним життям свідчити про нашу зрілість у науці Божого Сина.

Саме до дозрівання, до вдосконалення нашої християнської віри закликає нас Христова Цер-

ква, особливо у період очікування та святкування Різдва нашого Господа і Спасителя Ісуса Христа. Особливим чином наша увага в ці дні повинна бути скерована на вертел, туди, де народився наш Спаситель. Це Він надав сенс нашому земному буттю і нашій нелегкій дорозі до Вічності. Його земне життя і Його повчання зробили нашу земну дорогу більш легкою.

Тож бажаю всім християнам відчувати це реальне, своє земне буття з великою надією на Божий дар, через Христа, нашого Спасителя. Бажаю справжньої Божої радості, зміцнення у вірі і своєму

ПОЗДОРОВЛЕННЯ

особистому християнстві, нехай воно буде переповнене надією та любов'ю, а Боже благословення, якого особливо просимо в ці святкові дні, нехай принесе також багато щастя, здоров'я душі й тіла і зробить щасливим кожного з вас на весь Новий 2003 рік.

Єпископ **Станіслав ШИРОКОРАДЮК**, генеральний Вікарій Київсько-Житомирської Дієцезії

ПО-СУСІДСЬКИ

Були, звичайно, і взаємні привітання й нагороди (зокрема, медаль Сейму Польщі отримали народні депутати Микола Жулинський і Павло Жебровський), виголошувалися гарні й приємні слова ("Прагнемо, щоб культурним доробком українського і польського народів захоплювався увесь світ", — Посол Польщі Марек Жюлковський).

Проте головною подією вечора, його апофеозом були спільні співі всього залу, захопчаного зі сцени вокальним прикладом депутатів Верховної Ради України, депутатами

польського Сейму на чолі з маршалком Франтішком Стефанюком та Генеральним консулом Польщі в Україні Кшиштофом Сьвідерком у товаристві артистів обох країн. І що цікаво: колядку "Тиха ніч, свята ніч" публіка виконала експромтом разом з артистами і офіційними особами майже без напруження, чотирма мовами — українською, польською, англійською і німецькою. Свято завершилося смачними стравами у польській Амбасаді.

● Роман ЗАПОЛЬСЬКИЙ
Фото Тамари КАРПІНСЬКОЇ

КОЛЯДКИ-КОЛЕНДИ СПІВАЛИ РАЗОМ

Про сусіда, який знаходиться не тільки по східний бік України, а й у центрі небезпечного втручання в українські інтереси — відомо аж надто. Рік Росії в Україні триває не одне століття, і кінця цьому за нинішньої влади не видно.

Тому так важливо для нас підтримувати і розвивати контакти з надійним, безпретензійним, цивілізованим сусідом на Заході — Польщею.

ТАМ, ЗА ГОРИЗОНТОМ...

Закінчення.
Початок у числах 39, 43 за 2002 р.

З попереднього викладу ми вже знаємо, що будь-який об'єкт певного рівня досконалості (з певними, органічними для нього функціональними можливостями) здатен бачити і розуміти лише ті об'єкти, які мають функціональні можливості не кращі (не більш, не ширші) від даного.

Водночас, цей об'єкт не здатен побачити і повністю зрозуміти ті об'єкти середовища (світу), які мають більш високий рівень функціонал можливостей.

Отже, кожна система (і не тільки людина) може вважати, що **реальність — це те, що бачить і розуміє ця система, а не те, що є насправді**. Тобто, **реальність — це те, що бачить і розуміє ця система, а не те, що є насправді**.

3. АКВАРІУМ

І ось один чоловік видобув із надр землі **камінь** — залізну руду — і зробив з неї вальцовану раму. Вставив у раму скло, що він його виплавив із піску, ущільнив цементом, який випалив з каменя. Потім насипав на дно **піску**, вплив **води**, пустив у неї **рибок**, висадив **рослини**. Все зробив сам. Зробив акваріум. Побудував систему функціонування пов'язаних елементів різної досконалості. Власноруч створив **маленький світ**.

Радіє чоловік, що зробив таку чарівність. Кімната стала неначе позитивним простором. Приємно зараз після тяжкої праці у вальцівні сісти у тихому покої і подивитися на милих рибок, що плавають собі за склом туди і назад. Такий собі малий світ у великому помешканні. Малий світ у Безмежному Всесвіті. Чоловік може взяти і перенести цей цілий світ до іншої кімнати або на балкон.

Чоловік дивиться на акваріум з вершини своїх функціональних можливостей і розуміє рибок. Він уже багато чого дослідив з їхнього риб'ячого життя. Навіть прочитав у розумних книжках. Про рослини також, про воду, яка має бути чистою, не холодною, без домішок. Довідався навіть про пісок, про те, яким він має бути для рослин, щоб ліпше росли, і для рибок, щоб краще там почувалися.

Чоловік реалізував свої можливості, можливості свого функціонального рівня. Використав свій рівень досконалості (себе як реполь, "заряджений" інтелектуальним полем) для будівництва світу з об'єктів, які він розуміє, бо вони розташовані на нижчих від нього рівнях досконалості. **Людина** реалізувала свої можливості згідно із **закономірністю однобічного спрямування можливостей самореалізації**, тобто зі своєї "гори" **розуміння** — вниз.

Рибка, яка плаває в акваріумі, також **розуміє** себе, рослини, спілкуються з ними у свій спосіб, реалізує свої можливості розуміння життя згідно з тією самою **закономірністю однобічного спрямування можливостей самореалізації**, тобто зі своєї "гори" вниз. Рибка, що мешкає в акваріумі, очевидно, вважає, що світ — це акваріум і що вона, рибка, є вершиною цього видимого нею світу. І з точки зору риби так воно і є, бо рибка не здатна розуміти низу вгору від свого рівня досконалості, не здатна подолати свою межу можливостей самореалізації, не здатна уявити собі реполь більш високого рівня.

Рослина, яка вчепилася корінням за пісок, добре собі розвивається, пускає нові пагони, радісно хапає відблиски променів сонця. Вона **розуміє** себе, воду, пісок, світло і тепло. Вона реалізує власні можливості в межах **функціональної досконалості свого рівня** згідно із **закономірністю однобічного спрямування можливостей самореалізації**, тобто можливостей розуміння виключно згори вниз. Але вона не здатна зрозуміти рибу, яка знаходиться "вгорі", за межею можливостей самореалізації рослини.

І так є скрізь і завжди у цілому Всесвіті від його створення. Все на світі має **природні** (тобто такі, що дані **при народженні**, а отже — конс-

труктивні) можливості бачення і розуміння видимого для себе світу на своєму рівні й далі вниз згідно із **закономірністю однобічного спрямування можливостей самореалізації, оберненопропорційної щодо можливостей розуміння у протилежному напрямку**. Коротко цю закономірність можна назвати так: **правило однобічного спрямування можливостей розуміння світу; або: правило органічного обмеження репольності**.

Додержання цього правила є принциповою умовою існування всіх систем, оскільки завдяки цьому утримується порядок і самозбереження Великого Всесвіту навіть тоді, коли б

ті, жоден примітивніший світ А ніколи не подолає і не здобуде більш розвинутого (і, сподіваємося, більш морального) світу Б.

Відповідно, світ Б не спроможний завдати шкоди більш розвинутому (репольнішому) світові В, бо не здатен перейти межу між ними.

Тому щаслива рослина в акваріумі відчуває делікатний дотик риби, як дотик взагалі, а не конкретно риби. Рослина риби не бачить. І не тільки тому, що не має очей, в яких могла б відбитися гарна срібляста луска цієї риби. Натомість щаслива (як видається) рибка бачить рослину в акваріумі, бачить якісь плями, тіні і

ючи для себе цей умовно невидимий світ у світ зрозумілий, а отже — видимий. Принагідно варто нагадати, що **релігія** — це **певне сполучення польових (в тому числі інтелектуальних) можливостей розуміння Світу і його систем, зокрема й через вивчення характеру зв'язків між Творцем і його створіннями**.

Коли б зіставити дві точки зору по обидва боки скла акваріуму — людини про рибу і риби про людину — то яка пропорція відображала б у такому випадку порівняння їх інтелектуальних, фізичних, функціональних (репольних) можливостей? Тисяча до одного, мільярд до однієї десятої? У

СЕНТЕНЦІЇ З ПРИВОДУ

Немає справжньої побожності без героїзму.

Генрі Ф. АМІЛЬ

Думати про те, що справжнє, відчувати те, що прекрасне, і кохати те, що добре — в цьому сенс життя.

ПЛАТОН

ПРО БОГА,
З РАЦІОНАЛЬНИХ ПОЗИЦІЙ

Перед кожною свідомою людиною, рано чи пізно, обов'язково постає запитання: який світ є більшим — видимий чи невидимий? Знаменитий французький мікробіолог Луї Пастер (створив вакцини проти холери, сибірської виразки, технологію вакцинації, спростував дотогочасну теорію самозародження мікроорганізмів) відповідає на це запитання так: "Чим більше вивчаю природу, тим більше з подивом і вдячністю замислююся над доробком Творця".

"Дивовижне влаштування Космосу і гармонію в ньому можна пояснити лише тим, що Космос був збудований згідно з планом всезнаючого і всемогутнього Творця. Це моє перше і останнє слово".

Ісаак НЬЮТОН

"Кожне дослідження природи

визнає існування Бога".

Ганс Крістіан ЕРСТЕД

"Моя величезна шана і захоплення — найбільш величому інженеру — Богу!"

Томас Алва ЕДІСОН

світло за склом. Але що може рибка знати про світ за цим склом? Чи можна навіть вважати, що рибка бачить світ поза акваріумом? Бачити — означає розуміти. А що взагалі розуміє рибка про життя у кімнаті, де стоїть акваріум, про речі, об'єкти, явища за склом?

Чи здатна рибка відрізнити, хто стоїть за склом: господар дому, його дружина, мала дитина, або кіт, який давно чекає на те, щоб полишити його самого у кімнаті з акваріумом?

Очевидно, що для риби світ поза акваріумом є невидимим. І не тільки у сенсі оптичному, а передусім, у сенсі інтелектуальному, в сенсі можливостей пізнання. Репольному.

Мале дитя також не бачить, бо не розуміє, незважаючи на те, що дивиться. Багато дорослих людей не розуміють, здавалося б, цілком елементарних речей, навіть не усвідомлюють, що дивляться на них, бо дивляться не розуміючи. Як правило, ці люди не працюють над розвитком і вдосконаленням своїх **полів**, не намагаються використати **можливості**, надані їм Творцем.

Отже, бачити — це не тільки функція очей. Бачити — означає мати зв'язок через розум і серце зі світом відносно невидимим, відчувати і намагаються зрозуміти його, перетворю-

ючи його в свій світ. Як рибка в акваріумі тріскає в інший світ, так і ми, люди, забули про все.

А тим часом вода тихо витекла з акваріума через розбите скло. Чотири гарненькі рибки ще якусь хвилику конвульсивно стріпували хвостиками і вже потім лежали тихо.

У їхньому світі сталася катастрофа, і він майже увесь загинув. Цілий світ обсягом одного відра води. Для рибки іншого не було. Тепер вже не мають сенсу жодні дискусії про видимий і невидимий світи, або про те, чи взагалі можливо виготовити скло з піску (з точки зору риб).

Для риб не був видимий навіть світ кота, який знає цілий мікрорайон, особливо підвали будинків. Не був видимий для рибки світ дитини, яка, крім квартири, двору, парку і дитячого садка, ще трохи пам'ятає берег моря, де була з мамою влітку.

Якщо для рибки залишився невидимим реальний світ далеких країн, до яких час від часу їздить господар помешкання, то що вже казати про світ галактичних систем навколо далеких зірок, світло від яких долинає до Землі протягом десятків років і уявити які здатна далеко не кожна людина? Для рибки існував лише світ з одного відра води між прозорими стінами; і от уже його немає...

Пізно ввечері господар дому вишов на балкон, подивився на чисте зимове небо, всіяне мірадами зірок, і раптом уявив собі, що він є рибою, яка вдивляється через скло в інший світ, марно намагаючись зрозуміти неможливе. Подумав: щоб вийти за межі нашої людської шибки, щоб вийти за кордон наших можливостей пізнання, аби зрозуміти щось поза нашим акваріумом, обов'язково треба отримати благодать від Творця нашого "акваріума", нашого світу. Світу, який є набагато більшим від об'єму відра води, але також підпорядкований правилу **однобічного спрямування можливостей розуміння світу**, тобто **органічному обмеженню репольності**. Бо світ людини містить у собі відносно сталі пізнавальні межі, завдяки яким для людини більша частина світу є невидимою.

І, дивлячись у нічне небо, думав чоловік про те, що дуже хотів би бути поміченим з того, зовнішнього боку шибки. Думав про те, що життя людини на цьому світі є дуже коротким і що в нашому акваріумі дуже багато таких проблем, що їх, мабуть, навряд чи спроможні вирішити самі люди без допомоги Творця. Особливо враховуючи, що маємо забагато самовпевненості попри велику короткозорість.

"Люди — це дуже зарозумілі рибки, — подумав собі чоловік на балконі, — **можуть не помітити того, що невидимий світ знаходиться поряд, а не тільки в інших галактиках. Можуть не повірити, що духовне поле сил (душа) людини може жити вічно і незалежно від тіла.**"

І тоді відчув, що хтось зацікавлений і добрий згори дивиться на нього. Добрий Творець Світу видимого і невидимого.

Євген ГОЛИБАРД

вальна гумка для очей.

Френк Л. РАЙТ

Щоб бути мудрим, не достатньо багато знати.

ГЕРАКЛІТ

Шоу-зірка — це людина, яка роками працює як божевільна, щоб стати популярною, а потім одягає чорні окуляри, щоб бути невпізнаною.

Коко ШАНЕЛЬ

Нині дожилися до того, що коли хтось здатен не піддатися хоча б одній із численних спокус, тоді кажуть про нього, що має міцний характер.

Марсель АТАР

Час переслідувань і наклепів — це для їх жертви — період збирання чеснот і заслуг, час ліквідації сумнівів.

АЛЬВАРЕЗ

Якщо втрапив між круків, маєш шанс стати білою вороною.

СЕНЕКА

Певність, радість, спокій, — знайти їх можна повною мірою лише на шляху, вказаному Ісусом в Євангелії.

ПАСКАЛЬ

Технічно — ми в атомній епосі, духовно — в кам'яній.

Еріх ФРОММ

Людина — це зерно, зачате від Духа, коли створювався світ, а сонце є в кожній людині.

Юліуш СЛОВАЦЬКИЙ

Якщо людод їсть не руками, а вилкою і ножем, то хіба це прогрес?

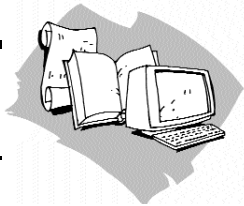
Єжи ЛЕЦ

Біль очищає душу.

ФУКІДІД

Уся проблема полягає в тому, що дурні завжди певні себе, а мудрі — сповнені сумнівів.

Гельмут ШМІДТ

Керівник хору
Омелян Шпачинський

На початку грудня у Київському палаці культури "Український дім" Національного комплексу "Експоцентр України" відбувся один із найкращих концертів, що був присвячений 150-й річниці від дня народження видатного просвітянина Миколи Аркаса. Свого земляка гідно представили лауреати Всеукраїнських хоро-вих конкурсів та міжнародних фестивалів — народний хор ім. М. Аркаса Миколаївського філіалу Київського національного університету культури та мистецтв і Миколаївської крайової організації "Просвіта" ім. Тараса Шевченка під орудою заслуженого працівника культури України Омеляна Шпачинського.

Артисти, а саме так слід назвати хористів цього колективу,

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ МИКОЛІ АР-

продемонстрували професійне дійство, що сповна можна охарактеризувати як прекрасну виставу. Уявіть собі частину всесвітньо відомого хору ім. Григорія Верьовки. І уявіть, що не менш потужне враження від виступу аркасівців отримали всі присутні того вечора в залі. Одна з солісток навіть нагадала своїм співом юну і неповторну Ніну Матвієнко. Композицію з пісень на музику М. Ковалюка, О. Шпачинського — "Причорномор'я — козацький наш край" виконала солістка Олена Литвинова. Є в репертуарі хору й пісня на слова Т. Г. Шевченка "Думи мої" в обробці А. Авдієвського. Чоловіча група хору виконала українську народну баладу "Про гетьмана Івана Мазепу". Перше відділення концертної програми завершилося творами на музику М. Аркаса. В обробці для хору О. Шпачинського у виконанні Олени Литвинової прозвучала чарівна "Коліска". Виконали артисти й першу дію опери "Катерина" на музику М. Аркаса.

Миколаївці не цураються козацьких, стрілецьких пісень, щедрівок. Чоловіча група хору не менш зворушливо співає "Коломийки" в обробці А. Гнатишина.

Вела програму Олена Синельникова.

Одним словом, вечір для всіх присутніх став незабутнім, а для багатьох запам'ятовся тим, що став відкриттям прекрасного творчого колективу, який продовжує кращі традиції просвітництва та просвітян, котрі стали видатними постатями

Народний хор імені М. Аркаса

БО СВЯТИЙ МИКОЛАЙ У ДІТЕЙ ГОСТЮВАВ

Традиційний захід, що організовує і проводить колектив ВУТ "Просвіта" цього року, став святом душі для сотень дітей, учнів столичних навчальних закладів та малечі, що, можливо, вперше потрапила на свято Чудотворця Миколая. Але певна, що й найменші з тих, хто мав

змогу побачити чудодійне концертне дійство, забути його вже не зможуть і тягнутимуть своїх батьків та дідусів і бабусь на зустріч з Миколою шорочку. Не щодня можна побачити щасливі обличчя дітей і дивом у наш час можна вважати одухотворені дитячі обличчя. А саме з таким

настроєм прощались з Київським театром оперети, де проводився захід, щасливі, одухотворені та й "матеріально" ошчасливлені дітки. У руках — розкішні прянички у красивій коробочці та дитячі книжечки, що дарували всім присутнім просвітяни. Та ще й книжки різні, та й дискусія та обіцянки помінатися після прочитання тієї, що дісталась, з приятелем чи приятелькою. Враження від концерту було на обличчях, що сяяли від щастя.

Згадалось: "Якщо хтось запалює зірки, то, мабуть, це комусь потрібно...". Тут варто згадати й особу тієї людини, що створила це дійство, тобто режисера Миколу Буравського, та й організаторів, що запросили до участі у святковому дійстві кращі з кращих столичних дитячих колективів.

Етно-фольклорна "Крालиця" заспівала на честь Миколая, зашедрувала і заколядувала, тобто створила святковий настрій на всі новорічні свята одразу. Камерний хор "Київ", спеціально для дитячого концерту, не просто академічно

ЮВІЛЕЙ

свого часу. Ім'я Миколи Аркаса для південних регіонів України звучить гордо. А воно ж є синонімом просвітництва XIX століття. І саме з нагоди 134-ї річниці "Просвіти" миколаївці порадували столицю своєю аркасівською спадщиною та невмирущою душою української нації. Мистецтво, котре вони творять у своєму краї, вражає глибоконаціональним органічним духом, який не підміниш навіть найвищого ґатунку професійною майстерністю.

● **Лариса БЕЗСМЕРТНА**

3 Новим Роком, Просвітяни!

Нас мить відділяє
від Нового року,
Що впевнено світом
до людства іде.
Ставаймо і ми
на дорогу широку,
Яка в Новоріччя веде.
Гуртуймося тісніше,
Старий проводжаймо.
Дзвенімо кришталем,
подаймо наш знак.
В здоров'ї і щасті
Новий зустрічаймо:
Радіймо, святкуймо,
завжди було так.
Прощай Старий роче,
Уклін Новий роче!
Господню молитву
промовим при цім.
Нехай нам дорогу
Господь напропорчить
І многа літа
постелить усім.

Роман РАСЕВИЧ,
м. Монастирськ
Тернопільської обл.

ПОБАЖАННЯ

ЧИНОВНИКИ, СТАНЬТЕ ЛИЦАРЯМИ!

У зв'язку з наближенням Новорічних свят хочу висловити свої думки щодо повнокровного відновлення народних традицій. Як відомо, зимові обряди, колядування та щедрівання, започатковані в нашій країні ще в дохристиянські часи, жорстко переслідувалися в роки тоталітарного режиму. Та все ж вони збереглися в народній пам'яті. Великий український співак Іван Козловський, проживаючи в Москві, відважився навіть у фірмі "Мелодія" випустити колядки у своєму виконанні. Оскільки із загального тиражу в Україну потрапила обмежена кількість грамплатівок, то, пам'ятаю, щасливі власники тиражували ці колядки для своїх знайомих на магнітофонні записи. До речі, влада всіляко заохочувала "редагування" старовинних колядок, щедрівок, новорічних віншувань у радянському дусі!

Чому ж сьогодні, в незалежній Україні, так повільно відроджуються традиції? Якимось позаминулого року мені довелося побувати на Різдво в Тернополі, де в приміщенні обласного телерадіоцентру відбувався огляд різдвяних вертепів, що приїхали з різних районів. За масовістю це святкування в обласному центрі вигідно відрізняється од столичного.

А чому б Києву не стати законодавцем моди на ці святкування? Чинівники, які відповідають у міській адміністрації за культуру та народну освіту, повинні вжити заходів, щоб навчити школярів та студентів хоча б двох-трьох колядок. Бажано підготувати й вертепні дійства, колядування зі "звіздою"...

Наш міський голова визнаний діаспорою українцем року. Тому, з огляду на вади в збереженні історично-культурного середовища, це визнання треба сприйняти як аванс. Вважаю, що чільним працівникам МДА, котрі відповідають за культуру та освіту, треба посприяти відродженню в місті національних культурних традицій, залучивши до безпосереднього виконання відповідні відділи районних адміністрацій.

Богдан САВКІВ,
просвітянин, м. Київ

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ ТА АВТОРІВ "СЛОВА ПРОСВІТИ"!

Шановне панство! Пропонуючи матеріали для публікації в нашому тижневику, повідомляйте свій ідентифікаційний код (копія довідки), паспортні дані та точну адресу з поштовим індексом. За Вашим бажанням редакція може оформити вам передплату на "Слово Просвіти" — в рахунок гонорару за публікації.

До зустрічі на шпальтах газети!

01001, Київ, пр. Музейний, 8,
редакція "Слова Просвіти"

Обрядове дійство за участю "Берегиньки"

Сердечно помолилися усі...

Камерний хор "Київ" у святковому коловороті

МОЄ ІМ'Я НІБИТО КЕРУЄ МОЇМИ ВЧИНКАМИ

Ельзара у перекладі з грецької означає: ні — це не я, тобто на Землі я — інша, а з арабської — Рука Всесвіту. Співачка Ельзара Баталова дійшла висновку, що це ім'я править бал на святі її долі. А вона у молодій співачки, що по праву може претендувати на статус мега-зірки кримського чи кримсько-татарського регіону та Зірки української естради, непередбачувана та насичена подіями як особистого характеру, так і творчого. Її талант не могла не помітити мама — пані Віра — професійний музикант, керівник дитячих колективів. Можливо у маленькій донечці вона побачила продовження своєї долі, бо мама була і є завжди поруч, супроводжуючи юну зірку по всіх лабіринтах і не кидаючи на віражах, які підкидає примхлива доля-матінка. Обираючи ім'я для доньки не задумувалась над тим, яким чином його значення може впливати на світовідчуття дівчинки, бо значення імені Ельзара підказала композитор Ірина Кириліна, пісні якої склали золотий фонд юної співачки. Перший компакт-диск Ельзари Баталової “Де ти є?..” та й сама пісня Ірини Кириліної є і, думаю, ще довго буде візитною карткою співачки. Хоча останнім часом не часто можна почути чи побачити “нашу чарівну татарочку” по радіо й телевізору, за цією піснею вона яскраво ідентифікується.

Де ж ти є? — пощастило мені запитати при нагоді, що сталась у дні роботи Міжнародного фестивалю “Українська театральна діаспора в контексті державної мовної та культурної політики”. Запитаєте, до чого ж тут цей фестиваль? А до участі Ельзари Баталової у диво-дієстві “Купала”, що було представлено “Ярою мистецькою групою” експериментального театру Ля МаМа з Нью-Йорка. Серед учасників вистави були і дві співачки та актриси татарського походження. Професійні актриси, бо і Ельзара і Зарема Тупікова є випускницями акторського факультету Київського театального інституту ім. Карпенка Карого. Для Ельзари — це друга вистава за її участю як актриси і співачки. Перша відбулась у 2000-му. Тоді вона грала Попелюшку в одноіменному мюзиклі. Вистава мала шалений успіх, а її шанувальниками стали сотні дітей. У дорослих теж ця роль викликала певні емоції, бо на той час преса намагалась влаштувати артобстріл навколо подій її особистого життя. Ельзара щойно вийшла заміж і сяяла від любові. Після прем'єри мюзиклу мені не траплялося нагоди поспілкуватись. І от ми в студії музичної програми “Тунди-Ринди” за кавою... Не ворожимо, а спілкуємось, але предметом розмови є жіноча доля і я бачу перед собою не юну і завжди натхненну дівчинку, а жінку, яка вже і мати, і вже розлучена.

Ельзаро, чому?

Ельзара Баталова зі своїм братом, Крісом де Бургом та директором фестивалю “Зелена Гура”

Задумалась, зітхнула і каже: “Мабуть тому, що коли двом людям довго буває так добре, як було нам з чоловіком, то врешті-решт одному з них стає чомусь погано. Моя історія кохання починалася в Ялті. Пам'ятаєте, якою незвичайною була я тоді на фестивалі “Море друзів”? Тоді ще ніхто не знав, що якимось у ліфті я зустрілась очима з чоловіком. І все! Це було кохання з першого погляду, яке поглинуло всю мене. З боку чоловіка була шалена пристрасть, яка ще й матеріальне підтвердження мала. Почалися фантастичні події. Мільйони троянд, подарунки, але вручені настільки красиво... Він набагато старший за мене, але тоді перетворився просто в закоханого юнака. Таким я його і сприймала. Уявляєте це поєднання почуттів татарки і грузина? Від цієї любові народився мій син Георгій. Я була як за камінною стіною і як пташка у клітці, бо грузинські побутові та родинні традиції набагато архаїчніші, ніж навіть наші татарські.

— Та ж ти так пишалася тим, що й весілля буде дуже традиційно-національним. Пам'ятаю, що навіть в одній з телепрограм ти про це розповідала.

— Так, з нашого боку традиційність полягала у весільному обряді, а з грузинського вона продовжувалась до самого розлучення.

— Ти про що?

— Колиш в одному з інтерв'ю я розповіла про те, що за грузинською традицією, у шлюбну ніч під ліжко кладеться рушник. Це для того, щоб народився хлопчик. Мабуть, лише цей факт уже детально обговорювала преса, бо все інше я розповім лише вам. От уявіть собі, що на дипломатичному прийомі в грузинському посольстві дружини, жінки за стіл сідають окремо. Це лише після того, як чоловіки відбули трапезу, бо кожна жінка мусить стежити за тим, чи все у чоловіка гаразд і в тарілці, і в попільничці... Це на рівні дипкорпусу. А в побуті неможливо грузинів пояснити те, що ти також маєш право на самовираження. Це принижує їхню чоловічу гідність і недопустимо в сім'ї. Перед тобою відразу ставлять вибір — або-або. Хоча я й досі глибоко поважаю свого чоловіка. У мене є син, а хлопчиків без батька не можна.

— Ти не боїшся, що він тебе буде переслідувати? Як він тобі взагалі дозволив розлучення?

— Спочатку було трохи, але мій чоловік все ж немолода і мудра людина. Він цікавиться моїм життям і опікується сином. Купив нам окрему квартиру, в якій живемо ми з мамою та Георгієм. Далі буде видно...

— Тобі, мабуть, у творчості стало важче реалізуватися?

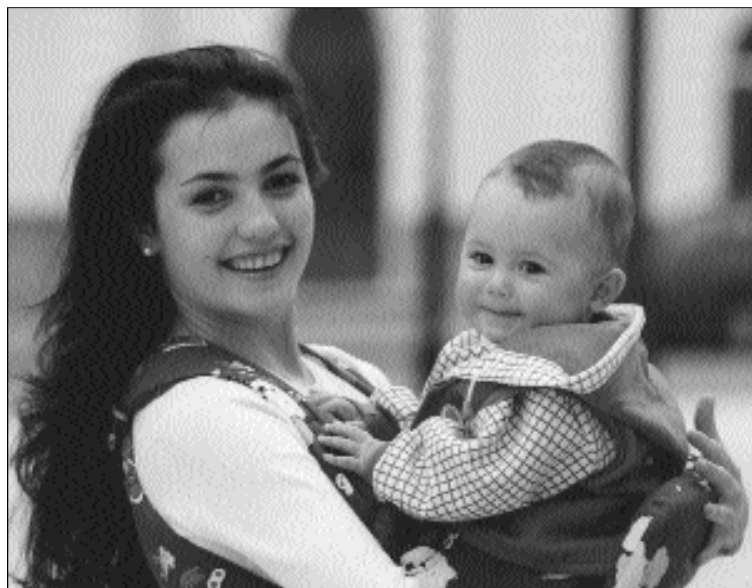
— Так. Після заміжжя я втратила зв'язок з багатьма людьми та й зв'язки, які були для мене важливими у творчому плані. Тепер намагаюсь відновити їх. Головне, що чоловік не заважає, а я, тобто ми з мамою, намагаємось якимось своїми силами реалізувати плани. Це важче, але ми так звикли. У нас і до мого заміжжя було все гаразд. Тож визначити мій шлюб як одруження з багатим не можна. Це було шалене кохання! Відтепер простіше буде з вибором гастрольної діяльності. Син підростає, він вже у садочку добре почувается, і мама завжди зі мною і розуміє всі мої помисли. У Києві я вже почувалась зовсім “халушкою”, бо тут немає щільної кримсько-татарської стіни моїх родинних та національних шанувальників. У Ялті живе моя бабуся, а брати в Білогірську, де і моря немає, але це наша історична земля і ми на ній свої. Крим завжди пам'ятає про мене, там я маю найбільш щільний концертний графік. Вибори, всі свята — це мої обов'язкові виступи, це моя публіка. Але в Криму немає того клімату, так би мовити, того елемента, який вже є також моїм у творчості — української ноти. У Криму я залишила і свій другий компакт-диск, який називається “Ялта”. Тільки там його і можна придбати, звідти родом і композитор, автор моїх пісень Людмила Ульянова. “Ялта” є лише в одноіменному місті та дуже добре продається в Лондоні. Але я звикла з дитинства, так вихована, що низько вклоняюсь національній культурній традиції землі, на якій живу. Якимось так сталося, що українська пісня була і є мені рідною. Мабуть, саме цей фактор став визначальним і у виборі американської режисерки українського походження Вірляни Ткач, коли вона задумала поставити свою чергову виставу за участю актрис та співачок з України. Я була на стажуванні в Америці, але не в “Ля МаМа”. В Америці я з пані Вірляною не зустрічалась, але

якимось так сталося, що я її дуже добре розумію і участь в “Купалі” для мене — це ще один крок до відкриття таїни пісенного мікркосму. Уявіть, що я для себе відкрила в процесі участі в купальському проєкті! Нам ставили голоси не лише професійні “народники”, якщо такою можна вважати Ніну Матвієнко, а навіть пані Ніна, виявляється, вчиться співати у тих жінок від землі, які бережуть традиції автентичної вокальної культури. Нам з Заревою було просто, бо старовинна українська пісня, виявляється, дуже схожа на татарську. Режисер навіть у “Купалі” зробила такий експеримент як введення в український обрядовий пісенний вінок старовинної татарської обрядової. Кажуть, що мало хто помітив той момент, що виконувалась вона мовою оригіналу.

Зараз, без підтримки чоловіка, не просто жінкам пробитись, але я прийняла запрошення стати солісткою Державного ансамблю пісні й танцю прикордонних військ України. За плечима у такого колективу якимось певніше себе почуваю. Уявляєте, як весело і водночас зворушливо звучить у виконанні такого ансамблю та й присутніх у залі прикордонників моя пісня “Де ти є?..” Я після кожного такого концерту спочатку сміюсь, а потім плачу від зворушення.

Згадалося чомусь: “Сміються й плачуть солов'ї...”. Ельзару Баталову ніколи не наречуть українським соловейком, бо вже роками ця талановита і надзвичайно вродлива дівчина, ім'я якої, за повір'ям, ще й боронить її від злих духів, має титул Перлини Криму, Княгині кримських татар. А сама вона про

Ельзара-мати з сином Георгієм

— Це цікаво, але які твої, Рука Всесвіту, стосунки з землянами у різних країнах, Ти на Землі чи десь там справжня?

— Ім'я — це компас людської долі. Іноді він ламається і “барахлить”, але коли працює справно, то вказує чітку дорогу. На землі я стою твердо. Думаю, що знаю, чого хочу.

себе каже, що відчуває себе іноді зовсім українкою і не бачить у цьому якоїсь образи. Ображають її лише намагання обмежити її людську, творчу сутність, даровану їй Всесвітом.

● З гостю редакції спілкувалась
ЛЕСЯ САМІЛЕНКО